

Sinuga

Eesti Puudega Inimeste Koda

September 2008

**Diskrimineerimine —
mis see on?**

Kodade suvekool

**Puudega inimesed
spordivad**

- KAI KUKK**
3 Austatud lugeja!
- KARIN HANGA**
4 Diskrimineerimise vastu, erinevuste poolt
- CHRISTIAN SCHWARZL**
6 Kuidas parandada reisirongide ligipääsetavust?
- EHA LEPPIK**
8 Mis on vastutustundlik ettevõtlik ja mis on H.E.A?
- MEELIS JOOST**
10 Norra Vabaühenduste Fond toetab EPIKu esitatud projekti
- LUULE PALMISTE**
11 Pereplaneerimise valikuvõimalus tervisekahjustusega lapse puhul
- KÜLLIKI BODE**
16 Puuetega inimeste katusorganisatsioonide juhtimine Eesti näitel
- TAUNO ASUJA**
21 Puuetega inimeste arvutiõpe Tallinna Puuetega Inimeste Kojas
- HELVE LUIK**
23 Päevakeskused — kohalike omavalitsuste abimehed
- TEA TASSA**
25 Tammistu küüni avamine
- MEELIS JOOST**
26 Äärealad ja Euroopa toetus — kas kõigile kättesaadav?
- MALLE PISAREV**
29 XIII kultuurifestival Viljandis
- SENTA MICHELSON**
31 Kodade suvekoolist Lääne–Virumaal
- AGNES VALGISTE**
34 Invasportlaste heitealade karikavõistlus Kuusalus
36 Olümpia erilised tähed
38 Viljandimaa mees pürgib paraolümpiale
- AIVE SARJAS**
39 Juhani raamat

TOIMETUS

Toompuiestee 10
10137 Tallinn
epikoda@epikoda.ee
Tel 6616629

Peatoimetaja
Eha Leppik, 5543180,
eha.leppik@mail.ee

Toimetaja
Aive Sarjas, 5079962,
aivesarjas@hotmail.ee

Kujundus ja küljendus
Egon Erkmann /
Carp Stuudio, 6412528

Kaanefotod Aive Sarjas

Toimetusel on õigus kaastöid lühendada ja toimetada.

Sinuga väljaandja on MTÜ Eesti Puuetega Inimeste Koda.

Sinuga ilmub 3–4 korda aastas.

www.epikoda.ee

Austatud lugeja!

Suvepuhkused on lõppenud ja uus kooliaasta on alanud. Õppima on asunud kõik — lapsed, noored ja täiskasvanud. Tore on tõdeda, et üha enam erivajadusega inimesi on omaks võtnud elukestva õppimise põhimõtted, osalevad jätkuõppes, mitmesugustel kursustel ja koolitustel.

Eestis on kaasav hariduspoliitika, mille eesmärk on võrdsete võimaluste loomine hariduses ja kõikidele inimestele õpivõimaluste loomine. UNESCO määratluse kohaselt on kaasamine protsess, kus tähelepanu pööratakse erinevatele õppimisvajadustele, luues õpilase osalemiseks võimalused nii õpingutes, koolituses, kultuuris kui ühiskonna teistes valdkondades. See eeldab kõikide struktuuride, strateegiate, menetluste muutmist nii, et ei ole takistusi saada õpetust tavalises koolis koos teiste lastega.

Kaasav haridus on pidevalt arenev protsess, mis ei lõpe kunagi. Ta on toonud haridusellu mitmekesisust ja andnud tõuke kaasava ühiskonna kujunemisele. Ühiskonna areng omakorda toob kaasa uued sotsiaalsed nõudmised ja ootused, mis omakorda viivad kaasamist edendavate lahenduste leidmisele ja arengule.

Möödunud aastal toimus Lissaboni Euroopa foorum: „Noorte hääled — mitmekesisus hariduses“. See oli eelmise õppeaasta tähtsündmus erivajadusega noortele. Noorte foorumi, kus osalejaid oli 29 riigist, eesmärk on parandada kaasavat haridust Euroopa Liidu riikide koolides. Võeti vastu deklaratsioon, kus noored ise ütlevad, millist haridust nad soovivad, millist elu nad soovivad elada.

KAI KUKK

Haridus- ja teadusministeeriumi hariduslike erivajaduste nõunik

Ka Eestist osalesid kolm erivajadusega noort kesk-, kutse- ja kõrgkoolist, kes ka oma klassi või rühma arvamuse kaasava hariduse kohta foorumil välja ütlesid.

Hariduse vallas on aastate jooksul olnud palju positiivseid arenguid. Mobiilsus ja juurdepääs haridusele on paraneanud, kuid täieliku juurdepääsu tagamine on tuleviku ülesanne. Eestis tegelevad juurdepääsu tagamisega kõik ministriumid ja olukord on paranemas. Eesti Puuetega Inimeste Koja initsiatiivil ja paljude ministriumide koostöös oleme rakendamas universaalse disaini põhimõtteid ka meil — õppehoonete ja teiste hoonete arhitektuurilistes lahendustes, ehituses, linnaplaneerimises, toodete kavandamisel jm.

Meie arengu ja edu tagavad koostöö, hoolimine ja solidaarsus. Koostöö Eesti Puuetega Inimeste Koja, Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi jt ministriumide vahel on kujunenud pidevaks ühisteks nõupidamisteks ja uute ettevõtmiste kavandamiseks. Selline koostöö kujuneb koostöövõrgustikuks, mis aitab nii mõnegi probleemi lahendada ja toetab erivajadusega inimest igas olukorras.

Uue õppeaasta alguses on kombeks kokku võtta eelmise aasta saavutused ja neist õppides minna edasi. Soovime, et uuel õppeaastal asuks koolipinki rohkem inimesi kui eelmisel ja uute teadmiste, oskuste omandamine oleks kõikide inimeste eesmärk. Ühiskonna arengu määravad tema liikmed, hariduses peitub edasiminekuks.

Diskrimineerimise vastu, erinevuste poolt

Eesti oli üks paljudest Euroopa Liidu riikidest, kus viidi Euroopa Komisjoni poolt läbi infokampaania „Diskrimineerimise vastu, erinevuste poolt!“. Kampaania eesmärk oli toonitada iga inimese ainukordsust, erilist ja meie kõikide õigust olla just sellised, nagu me soovime ja oleme.

KARIN HANGA

Kampaania raames vuras läbi riikide erkastes värvides veoauto, jagati infomaterjale, näidati videofilme ja vesteldi inimestega, kutsudes kõik üles suuremale sallivusele ja erinevuste aktsepteerimisele. Veoauto ja infokampaania peatusid 12. augustil Haapsalus ning 15. augustil Tartus.

Kuigi üritusele ei eelnenud suurt reklaami, külastas Haapsalus toimunud kampaaniaüritust palju inimesi. Ettekannetega astusid üles Euroopa Komisjoni Eesti esindus, Eesti Integratsiooni Sihtasutus ning Eesti Puuetega Inimeste Koda. Inimestel oli võimalus vastata

Euroopa Liidu teemalistele küsimustele, võita auhindu, saada infomaterjale, vaadata Vahur Laiapea dokumentaalfilmi „Ilusad inimesed“ ning proovida läbida ratas toolis nn linnarada.

Diskrimineerimine

- Liikumispuudega inimene sooviks einestada keenas restoranis. Aga ta ei saa seda teha, sest ta ei pääse rätastooliga restorani.

- Nägemispuudega inimene tahab osta reisivilet. Aga ta ei saa seda teha, sest pileteid müüb automat.

- Vaimupuudega inimene läheb poodi, et osta uued riided. Müüja ei suutu temasse kenasti ja teenindab esimesena teisi kliente.

Need on mõned näited, mis on väljatoodud Inclusion Europe poolt koostatud lihtsas diskrimineerimist puudutavas väljaandes.

Eestlaste jaoks ei ole sõna „diskrimineerimine“ veel

väga kodune ja võib tekitada erinevaid tundeid: oleme tundnud kinnise iseloomu poolest ja tahame ise hakka-ma saada. Ka avalikkuse tähelepanu alla ei jõua puuetega inimestega seotud küsimused väga sageli. Kohati võib tekkida isegi tunne, et meil väikeses Eestis diskrimineerimist ei toimu ja see probleem jääb kaugele Ameerikasse. Puuetega inimestena või puuetega laste vanemate-na kogeme aga sageli raskeid olukordasid, kus mõnikord tundub, et seadused kõikide inimeste jaoks ei kehti. Kuigi me ei tihka kasutada sõna „diskrimineerimine“.

Eesti Vabariigi Põhiseadus ütleb, et puuetega inimesed on riigi ja kohaliku omavalitsuse erilise kaitse all. Põhiseadus ütleb samuti, et igal inimesel on õigus haridusele. Õppimine on kooliealistel lastel seadusega määratud ulatuses kohustuslik. Lastehariduse valikul on otsustav sõna vanematel.

Mõned näited igapäevasest elust.

Eelkooliiga

Oleme kõik kuulnud, et Eestis napib lasteaiakohti ja teenuseid, mis toetaksid pe-

ret laste kasvatamisel (lapsehoiuteenus, päevakeskus vm). Kui tavaline pere tunneb raskusi (nii füüsilisi kui materiaalseid) lapsehoidja leidmisel või lasteaiakohta saamisel, siis veelgi suuremad raskused võivad olla, kui otsitakse hoidjat või lasteaiakohta erivajadusega lapsele.

Küsimused, millele tuleb vastus leida, on järgmised:

- Kas minu laps saab lasteaeda minna?
- Milline lasteaed ta vastu võtab?
- Kas lasteaias on rühm erivajadustega lastele?
- Kas selles lasteaias on tugitöötajaid (logopeed, meditsiiniõde)?
- Milline on teiste lapsevanemate suhtumine?
- Kuidas korraldada lapse transportimine lasteaeda (kui on vaja eritransporti)?
- Kuidas korraldada toitlustamine (kui laps vajab erimenüüd)?
- Kuidas leida abistaja, kes käiks lapsega lasteaias?
- Jne, jne.

Need on küsimused, mis keerlevad lapsevanema mõtetes. Õnneks on emasid-isasid, kes on eelpool toodud probleemidele koostöös valla ja lasteaiaga lahendusi leidnud. Samamoodi võib öelda, et positiivsed lahendused on väga paljudel juhtudel saavutatud tänu lapsevanemate visadusele ja jonnile, mitte aga tänu sellele, et meie teenused ja süsteemid on paindlikud

ja puudega laste sõbralikud.

Lastehoiuteenusega, lasteaedade ja päevakeskustega on teha suur töö, et erivajadusega lapsed saaksid kaasatud, vanemad võimaluse puhata ja tööl käia. Lapsele on vajalik eakaaslaste seltskond ja arendamine.

Kooliiga

Taas on lapse ja vanema ees valik — millisesse kooli minna? Kui tavaliselt teeb valiku laste kooli osas vanem, siis puudega lapse vanemal on sageli „valida“ vaid see kool, kes on nõus lapse vastu võtma või kuhu laps „sisse saab“ ja seda sõna otseses mõttes — kas laps pääseb sisse kooliuksest ja kõikidesse vajalikesse klassidesse.

Küsimused:

- Kuidas leida lapsele kool? Kas kodulähedane kool on nõus teda vastu võtma?
- Kas tavaklass või eriklass?
- Kuidas korraldada lapse transportimine kooli, liikumine koolis, toitlustamine?
- Kas koolis on vajalikku tugipersonali?
- Kas klassijuhataja on mõistev ja vastutulelik?
- Kui palju on klassis lapsi? Kas minu lapsele jätkub tähelepanu ning kuidas on tagatud normaalne õpikeskkond teistele lastele?
- Kuidas leida lapsele isiklik abistaja või viipekeeltõlk, tagada vajalike õppematerjalide olemasolu?

Elukohajärgne kool on küll kohustatud lapse vastu võtma, kuid sellega on pea alati probleeme, kuna koolikeskkond on kohandamata, ei ole vajalikku tugipersonali, õpetajatel on erivajadusega õpilaste ees hirm jne. Eks mõnes punktis on koolil ka õigus.

Väljakutseid, mis on puudega lapse vanema ees seoses lapse hariduse omandamisega, on mitmeid. Sama on olukord sotsiaalteenuste puhul, mis on viimastel aastatel arenenud, kuid kus siiski on ka vajakajäämisi.

Milline on olukord tööturul?

Kui me leiaksime lahendusi alljärgnevatele kitsaskohtadele, saaksime kindlasti rääkida puuetega inimeste tööhõive paranemisest.

- Arendada ja soodustada paindlikke töövorme (osajaga töö, kodustöötamine, kaugtöö), teavitada tööandjaid.
- Arendada toetatud ja kaitstud töökohti, sotsiaalset ettevõtlust — paljudele puudega isikutele ei ole jõukohane töötada avatud tööturul.
- Tugiteenuste (eriti transportiteenuse) puudus — kui puudega inimesel ei ole isikliku auto kasutamise võimalust ja ühistransporti kasutada ei saa, või sobivat ühistransporti elukohas ei olegi — siis on töölkäimine väga raske. On kohalikke omavalitsusi, kes toetavad puuete-

ga inimeste transporti töökäimise ja õppimise eesmärgil (suuremad linnad), aga maapiirkondades see teenus kahjuks ei toimi nii nagu vaja. Ka siin saaksid oma õla alla panna tööandjad.

- Puuetega inimestele juurdepääsetavad haridusvõimalused (sh kutseõpe, ümberõpe jm).

- Puuetega inimeste motivatsiooni arendamine ja töötamist toetava suhtumise propageerimine.

Väljakutseid esitab ka igapäevane elu

Mõtleme sellepeale, kui liigipääsetavad on meie tänavad, transpordivahendid, toitlustuskohad, kinod, teatrid? Kas informatsioon, mis on mõeldud tutvustamiseks erinevaid teenuseid, tooteid, kodanikukohustusi ja teisi elulisi valdkondi on kõikidele arusaadav? Kas suhtlemine erinevates ametiasutustes on kõikidele jõukohane?

Samuti ka eelpool toodud näited — probleemidele lahenduste mitteotsimine, negatiivne suhtumine, tõrjutus jne — ka see on teatud mõttes diskrimineerimine. Ainult me ei söanda seda niimoodi nimetada.

Kindlasti ei ole eesmärk jätta muljet, nagu oleksid puudega inimesed ainult abivajajad, kelle elus on probleemid ja toimetulekuraskused. Me kõik oleme tavalised inimesed, meil on omad rõõmud ja mured. Puudega inimesi

saab tunnustada nende optimismi, elujaatuse ja positiivse ellusuhtumise eest. Suur kummardus kõikidele tublidele puudega laste emadele — te olete uskumatult tublid ja tugevad! Puudega inimesed ise on suurepärased abiandjad, toetajad ja nõustajad teistele samalaadsete probleemidega inimestele.

Mis meid aitaks?

Puuetega inimeste igapäevast toimetulekut saavad parandada mitmed asjad:

- Seadusandlik raamistik — sotsiaalhoolekande-, hariduse-, tööturu- jt valdkondade seadused, kus on sätestatud osapoolte kohustused ja vastutused. Kodanikena peame me kõik tundma oma õigusi ja seadusest tulenevaid kohustusi.

- Järelevalve seaduste rakendamise osas. Reaalsed meetmed, kui seadusi ei täideta. Mida teha, kuhu pöörduda abi saamiseks?

- Süsteemide, teenuste, toetuste jne jätkuv arendamine, spetsialistide koolitus (õpetajad, sotsiaaltöötajad, lasteaednikud). Meil kõigil on vaja edasi areneda — riigil, kohalikel omavalitsustel, puuetega inimeste ühendustel jt.

- Kõige suurem abi on inimeste ja meid ümbritseva ühiskondliku suhtumise muutumisest. Me peame aktsepteerima erinevusi enda kõrval.

Austria Raudteefirma ÖBB kogemus

Alates 2006. a kehtib Austrias puuetega inimeste õiguste föderaalne deklaratsioon. Selle kohaselt peavad kõik rongid olema täielikult ligipääsetavad aastaks 2015.

CHRISTIAN SCHWARZL

Hiljuti ostetud veermiku, mis on firma Bombardier seeriast „talent“, puhul on tegemist madalapõhjaliste vagunitega, kus sissepääs on 590 mm liipri ülemisest äärest (lüh SOK) kõrgemal. Tavaliselt on Austria Raudtee ÖBB perroomid 380 mm ja 550 mm SOK-st. Eelkõige kõrgemate perroomide puhul saab võimalikuks peaaegu täiesti samalt tasandilt siseneamine vagunisse.

Siiski on ratastoolikasutajatel probleeme perroomi ja vaguni vahega, kuhu tooli rattad võivad kinni jääda. Samas pole madalapõhjalisele vagunile integreeritud ratastoolilifti paigaldamine majanduslikult kuidagi mõistlik. Kas keegi paigaldaks lifti või tõstuki vaid paarisentimeetrise kõrguste vahe pärast?

Seesama küsimus kerkis päevakorraale ka Aust-

Kuidas parandada reisirongide ligipääsetavust?

Ratastoolikasutajatele sobiva panduse katsetamine Austria Raudteefirmas ÖBB. Foto ÖBB

ria Raudteefirmal ÖBB. Ning seetõttu paigaldatigi veermikule MediVent-i integreeritavad pandused.

Millistele tingimustele pidi toode vastama?

- Parim alternatiiv võrreldes teiste sisenemist võimaldavate abivahenditega
- Ei muuda veermiku üldist konstruktsiooni
- Probleemivaba paigaldamine
- Panduse hõlbus kasutatavus
- Kiire lahti- ja kinnipane
- Paigaldamise kulu majanduslikult sobiv võrreldes teiste sisenemise abivahenditega

Kuidas kõik teoks sai?

Pärast mitmete Viini tootjafirma ligipääsetavust parandavate abivahenditega tutvumist selgus, et ühte nende toodetest on võimalik integreerida „Talent” tüüpi veermikule. Pärast prototüübi konstrueerimist ja sobitamist veermikule võis peagi alata ka seeriatootmine.

Parima lahenduse leidmisel mängisid olulist rolli puuetega inimeste organisatsioonid. Nad olid kaasatud algusest saati. Igal panduse testimisel tuli uusi ideid ning ratastoolikasutajate vajadusi võeti arvesse.

Isegi pimedad ja vaegnägijad oli kaasatud. Selle tes-

trühma kaasamise tulemusena on pandusel õige värvi- valik ja kontrastid, lisakäetoed on samuti vajalikud.

Väga tähtis on asjaolu, et puuetega inimeste organisatsioonid ja Austria Raudteefirma ÖBB Reisitranspordi AS vahel sõlmiti vastav leping. Leping sisaldab veermikusse integreeritava panduse detailset kirjeldust ning lahtivõtmiseks ja kinnipane- miseks vajaminevat aega.

Lõpuks oleme me kõik (panduse tootjafirma, veermiku käitajad ja panduse kasutajad) väga rahul panduse lõpliku konstruktsiooniga ning õnnelikud selle üle, et veermiku ligipääsetavus on oluliselt paranenud.

Mis on vastutustundlik ettevõtlus ja mis on H.E.A?

16. juunil toimus Eesti Puuetega Inimeste Kojas Töötajate Keskliidu korraldatud vastutustundliku ettevõtluse teemaline seminar ja arutelu ning h.e.a. märgi üleandmine.

EHA LEPIK

Töötajate Keskliit koostöös Mecklenburg–Vorpommerni Liidumaa Majandus- ja hariduskeskusega korraldas arutelu vastutustundliku et-

tevõtluse teemal.

Mis on ettevõtte sotsiaalne vastutus?

Vastutustundlik ettevõtlus (Corporate Social Responsibility, CSR) tähendab seda, et ettevõtted lõimivad vaba-

tahtlikult sotsiaal- ja keskkonnaküsimused oma äritegevusse ja suhetesse huvirühmadega.

Sotsiaalse vastutuse mõiste hõlmab enamasti kui üksnes seaduste täitmise. See tähendab „suuremaid” investeringuid inimkapitali, keskkonda ja suhetesse huvirühmadega.

Globaliseerumise, suure-

H.E.A märgi näol on tegemist hea ettevõtte autasuga, mis on tunnustuseks töötajale, kes pakub tööd või praktikakohti puuetega inimestele.

Märgi saamiseks peab töötandja:

- olema olnud töötandjaks vähemalt 1 aasta võimalikult paljudele puuetega inimestele, soovitatavalt mitte vähem kui kahele puudega inimesest töötajale;
- või olema praktikabaasiks võimalikult paljudele puuetega inimestele;
- pakkuma sobivaid töötingimusi puuetega inimestele (töökoha kohandamine, ajaline vastutulek, kodus töötamine vms);
- pakkuma puuetega inimestele nende võimetele ja oskustele vastavat tööd, arvestades, et enamike puuete osas saab inimene teha erinevat tööd ning oluline on vältida stereotüüpide kinnistumist;
- pakkuma puuetega töötajatele soovide ja

võimete kohaseid koolitus- ja arenguvõimalusi;

- esitama konkursile avalduse märgi saamiseks.

Kaubamärgiga H.E.A — Hingega Ehe Asi on ettevõttel võimalik märgistada tooteid, mille valmimisel on olnud oluline osa puuetega inimestel ning aidata sel moel tarbijal kergemini märgata puuetega inimeste kaasabil valminud tooteid.

Kaubamärgi Hingega Ehe Asi (brändi) saamiseks peab töötandja:

- tootma toodet tööjõuga, kus 30% ettevõtte kogutööjõust moodustavad puuetega inimesed;
- olema pakutavat toodet või teenust tootnud juba vähemalt 1 aasta;
- esitama konkursile avalduse brändi kasutamiseks.

Tunnustusega pärjatud firmade esindajad koos tunnustajatega.

nenud keskkonnaalase ja sotsiaalse teadlikkuse ning infoajastu kontekstis on lähenemine, mis rõhutab ettevõtete suuremat vastutust kui üksnes õiguslik ja kasumiga seotud vastutus, saanud uue tõuke — äritegevuselt oodatakse vastutustundlikku käitumist inimeste, planeedi ja kasumi suhtes.

Teadusdoktor Marc Gottschal NORDMETALL-i Fondi juhatusest Hamburgist selgitas majandusettevõtete seisukohti CSR-i sisu ja eesmärkide suhtes. NORD-

METALL-i Fondi praktiliste näidete põhjal tutvustati sotsiaalse vastutusega seotud initsiatiive ja nende rakendamist. Ka väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted said mõtteid selleks, kuidas osaleda sotsiaalse vastutuse protsessis.

Olukorda Eestis tutvustasid vastutustundliku ettevõtluse foorumi esindajad.

Seminari lõpus toimus puuetega inimeste sõbraliiku tööandja märgi üleandmise tseremoonia. Aukirjad andsid üle Eesti Tööandjate

Keskliidu volikogu esimees Enn Veskiväli, Keskliidu rahvusvaheliste suhete juht Eve Päärendson ja EPIKu tegevjuht Karin Hanga.

Aukirjad said: MTÜ Iseisev Elu, SA Pärnu Haigla Psühhiaatriakliiniku Päevakeskus, Elcoteq Tallinn AS, Eesti Pimedate Raamatukogu.

Norra Vabaühenduste Fond toetab EPIKu esitatud projekti

MEELIS JOOST

Projekt „Struktuurifondide ligipääsetavuse klausli rakendamise monitooring ja puuetega inimeste organisatsiooni esindajate rolli tugevdamine selles valdkonnas” sai toetust Norra Vabaühenduste Fondist. Projekt viiakse ellu koostöös Põhjamaade puuetega inimeste katusorganisatsiooni Nordiska Handikappförbundetiga.

Projekt keskendub kodanikuühiskonna tugevdamisele — puuetega inimeste organisatsioonide võrgustiku suutlikkuse tõstmisele mõjutustöös. Projekti eesmärgiks on EL Struktuurifondide üldregulatsioonis toodud nõude tutvustamine: EL kaasrahastavad projektid ei tohi juurde tekitada barjääre ega süvendada sotsiaalset tõrjutust ühiskonnas.

Kuna puuetega inimeste võrgustiku esindajad ei ole kaugeltki kõikide juhtkomiteede ning seireüksuste liikmed, on projekti eesmärk luua koalitsioone

ning selgitada ka rakendusasutustele ja –üksustele, kui tähtis on Euroopa kaasrahastamisega elluviidavate projektide juures tagada ligipääsetavus ning võrdsed võimalused osalemaks kõigile.

Projekti raames viiakse juhtkomiteedes osalejatele ja organisatsiooni võtmeisikutele läbi meeskonnatöö koolitus. Projekti kaasatud Põhjamaade puuetega inimeste katusorganisatsiooni kaudu kaasatakse Norra, Soome, Rootsi, Taani ja Islandi kogemus puuetega inimeste poliitikakujundusel.

Projekti elluviimise käigus tuuakse esile EL Struktuurifondide edulood ligipääsetavuse ja sotsiaalse kaasatuse hea tava osas ning saavutatakse ühiste jõupingutustega rakendusasutuste ja –üksuste suurem avatus dialoogile ning parem arusaam võimalustest sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks EL vahendite abil.

Projekti kestab 2009. a augustikuuni.

Pereplaneerimise valikuvõimalus tervisekahjustusega lapse puhul

Aastatel 2005–2008 Lääne–Viru Rakenduskõrgkoolis õppides ja aastatel 2000–2008 Jõgevamaa Puuetega Inimeste Kojas töötades valmis lõputöö teemal „Pereplaneerimise valikuvõimalus tervisekahjustusega sündi(va)nud lapse puhul“. Töö kirjutamist juhendas Nelly Randver.

LUULE PALMISTE

Uurimuse idee tekkis Varro Vooglaidi kirjaliku pöördumise peale Eesti Puuetega Inimeste Koja juhatuse poole: „Seadusandja on loonud väga efektiivse viisi vältimaks puuetega inimeste tulemist ühiskonda — on fakt, et valdav enamik neist tapetakse enne, kui nad jõuavad sündida.”

Teema on aktuaalne nii meedias, Eesti Kirikute Nõukogu avalikus pöördumises õiguskantsleri poole kui õi-

gusteadlase Varro Vooglaidi avaldatud seisukohtades, milles nõutakse raseduse katkestamise ja steriliseerimise seaduse aborti lubavate sätete põhiseadusvastaseks tunnistamist.

Teema valisin sotsiaaltöötaja seisukohalt. Kui perre on sündinud tervisekahjustusega laps, siis ei ole eetiline panna kogu raskust puudega lapse kasvatamisel ja hooldamisel vanematele, kuna välja on arendamata riiklik süsteem, mis igakülgset toetaks puudelapse peret. Puudega lapse sünd perese asetab teised pereliikmed raskendatud olukorda, sageli väheneb pere sissetulek, mis sotsiaaltöötaja vaatenurgast kätkeb endas ohtu, et pere võib sattuda toimetulekuras-

kustesse. Ühelt poolt vaadeldi puudega sündiva lapse samaväärset õigust elule, kus elu õigus suhestati elu kvaliteediga. Teiselt poolt uuriti peret, kes ei tule ilma ühiskonna abita puudega lapse kasvatamisega toime ja on sageli sotsiaaltöö klient, sest puudeline inimene jääb kogu eluks pere hooldada.

Lõputöö eesmärk ja püstitatud ülesanded

Lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada hoiakud ja sotsiaalsed normid, mis on erinevate käitumismudelite aluseks pereplaneerimisel tervisekahjustusega sündi(va)nud lapse puhul.

Lõputöö eesmärgi täitmiseks püstitatud ülesanded:

- selgitada välja suhtumine sünnieelsesse diagnostikasse ja kuni 21. rasedusnädala aborti tervisekahjustusega sündiva või sündinud lapse puhul;
- uurida puudeliikmega

perekonna vajadusi, hoiakuid ja sotsiaalseid norme ning nende mõju käitumismudelite kujunemisele, võttes aluseks sotsio-ökoloogilise teooria erinevad tasandid;

- saadud tulemuste põhjal tuua välja vajadused riikliku sotsiaalhoolekande süsteemi parendamiseks.

Teoreetilised lähtekohad

Teoreetiliseks lähtekohaks valiti sotsio-ökoloogiline teooria, kus mikrosüsteem on lapse lähikeskkonnaks, millega ta on otseses kontaktis, teised süsteemid mõjutavad lapse käitumist ja arengut varjatult. Last ja tema perekonda tulebki mõista keskkonnast sõltuvana. Elu õigus, kvaliteet ja toimetulek tulenevad hoiakutest, mis on hinnangulised. Hoiakud on aluseks sotsiaalsetele normidele, mis on tähenduslikud ja võrreldavad. Sotsiaalsed normid määravad otsused ja käitumisviisid.

Uurimused (Marju Medar 2001; Mari Reilson 2002; Saar Poll 2003; Eda Heinla 2004; Jaak Uibu 2004; Aire Tamvere 2005; Märt Masso ja Katrin Pedastsaare 2006) näitavad, et Eesti perekonda mõjutavad kristlik perekonnatraditsioon, perekonnaga seotud väärtused, naiste iseseisvus, perekonnasuhted, kodu väärtustamine või väärtuste eitamine ja harjumus oodata abi ühiskonnalt. Peaaegu

veerand Eesti rahvastikust leiab, et abort on pereplaneerimise vahend materiaalsel kaalutlustel, seega sündimata lastel pole mingeid õigusi. Sotsiaalseteks riskideks loetakse haigust, puuet, püsivat töövõimetust, toitjakaotust, töötust ja vaesust. Puudelisuus on suurel määral inimõiguste küsimus, mis on seotud õigusega iseseisvale elule ja toimetulekule, haridusele, tööle ja eluasemele.

Perekonna õigused, kohustused ja võimalused

Eestis reguleerivad perekonda, pereplaneerimist ja puuetega inimeste valdkonnaga seonduvat paljud õigusaktid (Põhiseadus; perekonnaseadus; lastekaitse seadus; sotsiaalhoolekande seadus; puuetega inimeste sotsiaalhoolduse seadus; raseduse katkestamise ja steriliseerimise seadus; haridusseadus jm). Seadused piirduvad reeglina üldsõnaliste formuleeringutega, mis ei hõlma kogu vastavat õigusruumi ja on nii mõnelgi juhul üksteisele vastukäivad. Seadused reguleerivad mingit suhteliselt kitsast osa sotsiaalsest keskkonnast, millesse inimene tervikuna ei mahu.

Perekonna mõiste ei ole täpselt määratletud. Perekond on alati tähendanud kodu, turvalist keskkonda, kus inimene kasvab ja elab, ning lähedasi inimesi, kellele võib alati toetuda. Pere-

kond on sotsiaalsetest rühmadest kõige tähtsam. Tuumikperekond on kaasaegne peremudel, mis koosneb abielupaarist ja nende alaealistest lastest, kes koos elades moodustavad suhteliselt iseseisva üksuse. Üldjuhul ongi perekond spetsialiseerunud üksteise emotsionaalse toetamise ja laste varase sotsialiseerimise peale. Perekond kui tarbiv üksus on tugevasti sõltuv majandussüsteemist väljaspool kodu.

Majanduslikud tingimused ühiskonnas mõjutavad abiellumist ja pereplaneerimist. Pereplaneerimisel mõeldakse kõigepealt laste sünnile, sest igal lapsel on õigus sündida soovituna. Vanemate ülesanne on otsustada, millal ja mitut last nad soovivad. Lapse sünni mõjutab suhet väga mitmel moel: laps kui arendav kogemus, laps kui kompensatsioon, laps kui ühendaja, laps kui kink vanavanematele, laps kui eluaegne vangipõlv. Enamik inimesi peab lapsi oma elu jätkajaiks, kellega on seotud mitmesuguseid soove ja ootusi. Pereplaneerimisel on oluline loote füüsiline ja vaimne areng, mis ei allu looteas otseselt kontrollile. Probleemsituatsioon algab sellest, kas naine sünnitab puudega lapse või teeb aborti, kui on läbinud sünnieelse diagnostika ja on selgunud, et loode on väärarenguga. See on sotsiaalse reaalsuse osa, sest sünnitades füü-

silise või vaimse raske ter-
visekahjustusega lapse, vä-
henevad perekonna võima-
lused oma igapäevaeluga toi-
me tulla.

Puudega lapsi on Eestis üle
viie tuhande. See arv ei vä-
hene, pigem suureneb. Puu-
dega laste arvu suurendavad
järgmised tegurid: meditsii-
ni areng (geneetilise haigu-
sega lapsed, erakordselt ras-
ke sünnituse järel kahjustu-
nud ja enneaegsed lapsed);
traumad; keskkonna mõju-
rid; sotsiaalsed probleemid.

Elu õigus, diagnostika, abort, toimetulek ja elu kvaliteet

Abordiga seotud problee-
mid on eetilised. Seda eel-
kõige seepärast, et vääraren-
gu tuvastamise korral on
pea ainsaks „ravivormiks”
abort. Kõige levinum vas-
tuväide väärarenguga loote
abordile puudutab nn elu pü-
haduse teesi. Selle teesi ko-
haselt on igasugune abort
moraalselt õigustamatu. Kui
raske väärarengu puhul on
tegemist üldse inimeluga?

Willke (2003) määratleb õi-
guse elule järgmiselt: „Esi-
mene ja ülim õigus elule, sel-
leta ei eksisteeri teisi õigu-
si. Abort on aga kodaniku õi-
gus, üks tema inimõigusi ja
samas peab olema kaitstud
inimese põhiõigus — õigus
elule. Siin on suur vastuolu.
Sellised seadused tagavad
ühele elus inimesele (naine)
legaalse õiguse tappa teine

(tema arenev laps).”

Õiguskantsler Allar Jõks:
„Õigust elule tuleb mõista
kui riigi objektiivset kohus-
tust kaitsta elu, mitte kui loo-
te subjektiivset õigust elule.
Teisisõnu ei ole tulevane elu
kaitstud samas ulatuses ju-
ba sündinud inimese eluga.
Abordi lubatavuse küsimus
on inimelu õiguskaitse küsi-
mus ja seega oma olemuselt
põhiseaduslik. Arvestades,
et loote ja ema suhe on eri-
list laadi ja et loodus on and-
nud loote kaitsmise ülesande
eelkõige emale endale, on õi-
guskorra võimalused sündi-
mata elu kaitsmiseks ka ema
vastu juba algusest peale pii-
ratud.”

Sünnieelse diagnostika
eesmärgiks on vähendada
kaasasündinud ravimatu-
te väärarengute esinemis-
sagedust. Aga mida pidada
väärarenguks? Vääraren-
guid ei ole võimalik jagada
must-valgetesse kastidesse,
vaid tegemist on kontiinumi-
ga. Pärilike haiguste sünni-
eelne diagnostika võimaldab
üsisiseselt diagnoosida mit-
mesuguseid pärilikke hai-
gusi. Patoloogia avastamise
korral saavad vanemad ot-
sustada, kas jätkata rasedust
või katkestada. See annab
võimaluse vältida haige lap-
se sündi. Lõplik otsus rase-
duse jätkamise või katkesta-
mise suhtes jääb ainult nai-
sele või abielupaarile.

Abordi võidakse mitte
heaks kiita, kuid sellele vaa-
tamata tuleb toetada seadu-

sega lubatud aborte. Kas on
õige sünnitada soovimatuid
lapsi? Maailma kogemus näi-
tab, et olenemata kultuurist
või religioonist ei ole ühtki
riiki, kus rasedust ei katkes-
tataks. Põhjalikult läbimõel-
dud otsus, kas teha aborti
või sünnitada, on iga üksiku
naise jaoks „õige” ning se-
da otsust ei ole kõrvalseisjal
kohane kritiseerida. Abor-
di regulatsioonis pörkuvad
eri ühiskonnagruppide põ-
hiväärtushinnangud. Elu õi-
gust saab määratleda erine-
vatest seisukohtadest ning
oluline on, kelle poolt vaada-
ta, kas puudega lapse, pere-
konna või ühiskonna poolt.

Õnn, elu õigus, elukvali-
teet ja toimetulek — igati
põhjendatud elu eesmärgid,
mille aluseks on objektiiv-
sed võimalused. Loote vää-
rareng võib osutada ühe pe-
rekonna jaoks tõsiseks läh-
tuvalt sellest, kas neil on res-
sursside taolise lapse eest hoo-
litsemiseks või mitte. Mõis-
te, mida võiks elu väärtuse
argumendiga suhestada, on
elu kvaliteet. Elu kvaliteet
on kahtlemata üks elu õigu-
se argument, millega kaas-
nevad tänaseni filosoofide
ja teadlaste poolt vastamata
küsimused:

- Kas elusolemise fakt ise-
enesest kaalub üles kõik po-
tentsiaalsed vastuargumen-
did?

- Kas ükskõik, milline see
elu ka on, on ta igal juhul
väärtuslik?

Elukvaliteet hõlmab nel-

ja peamist külge: meditsiini, sotsiaalteenuste, majanduse, ühiskonna planeerimist. Inimhinge elukvaliteedi alla kuuluvad: keskkonna kvaliteet, isiku areng, tervis, majanduslik stabiilsus, elu rahulolu, psühholoogiline hea — olemine. Elukvaliteet ehk subjektiivset heaolu võib selles kontekstis vaadelda kui õiguse sünonüümi.

Wiman (1990) nimetab toimetuleku eeldusena nn toimetuleku kompetentsi: võimeid, motivatsiooni, teadmisi, oskusi, vilumusi ja käsitleb keskkonnafaktorina võimalusi. Toimetulekuprobleem tekib juhul, kui interaktsioonis konkreetse keskkonnaga on üks või mitu nimetatud eeltingimustest puudu või ebapiisavad.

Kuigi ühiskonnas on loodud inimeste elukvaliteedi hindamiseks mitmesuguseid näitajaid, on üheks tähtsamaks näitajaks ikkagi inimese tervislik seisund — puue, mis mõjutab otseselt inimese elukvaliteeti ja takistab iseseisvat toimetulekut igapäevaeluga. Et puudega laps ja perekond saaksid Eesti ühiskonnas hakkama, on nad sageli sotsiaaltöö klientideks, mille on põhjustanud majanduslik, psüühiline ja sotsiaalne toimetulematus.

Uuring

Uuringu aineistikku iseloomustavad kesksed märk-

sõnad on abort, elukvaliteet, heaolu, hoiak, loode, laps, perekond, puue, sotsiaalne õigus, toimetulek, väärareng(ud), sotsiaalhoolekanne.

Uuringuks on valitud sotsiaalne fakt, pereplaneerimise käitumismudel ja käitumisviis, kas sünnitada puudega laps või teha abort kuni 21. rasedusnädalani. Raseduse katkestamise ja steriliiseerimise seaduse § 6 lg 2 sätestab kuni 21 nädalat kestnud raseduse katkestamise võimaluse, kui sündival lapsel võib olla raske vaimne või kehaline tervisekahjustus (seaduse erijuht).

Perede valim tugineb puuetega inimeste organisatsioonide võrgustiku kolleegidega kontakteerumisel nii telefoni kui ka elektroonilisel teel. Sihtvalim moodustati kindlate (Arstliku Ekspertiisi Komisjoni määratud sügava või raske puude raskusastme olemasolu) indikaatorite järgi.

Uurimuse läbiviimise käigus küsitleti kokku 39 peret Eesti erinevatest piirkondadest, kes on kasvatanud või kasvatavad puudega last/lapsi. Peredest 24 elas maa-asulates ja 15 linnas. Küsitletud perede pereliikmete keskmine arv oli 4,23 liiget, väikseim kahe- ja suurim kaheksaliikmeline. Naiste keskmine vanus meditsiiniliste näidustustega aborti ajal või puudelapse sünnitamisel oli 29 aastat, noorim 19-aasta-

ne ja vanim 41-aastane. Sünnieelse diagnostika olid läbinud kuus vastanut, neist üks kahel korral. Neli naist on teinud aborti (seaduse erijuht) peale sünnieelse diagnostika läbimist, sest oli oht, et sünnib puudega laps. Lapse vanus puude teada saamisel oli kõige varasem 19. rasedusnädalal; enne sünnitust sai teada kaks vastanut; sünnitusel kaheksa; lapse esimesel eluaastal 20 peret ja hilisematel eluaastatel 13 peret.

Uurimismeetodiks oli kvalitatiivuuring, mis võimaldas uurimustöö kaudu osaleda sotsiaalsete probleemide sõnastamises ja mõistmises. Andmekogumismeetodina kasutati teemaintervjuud, milles respondendid vastasid uurija poolt ettevalmistatud üldistele avatud küsimustega teemablokkidele.

Intervjuude analüüsimeetodina kasutati andmete avatud kodeerimist ja temaatilist analüüsi.

Kokkuvõte

Uurimust analüüsides kujunesid järgmised olulisemad järeldused:

- Aborti võimalus kuni 21. rasedusnädalani on vajalik, kui sünnieelse diagnostika järgi on oht, et sünnib puudega laps. Elu õigus on lahutamatu elu kvaliteedist, mille tähtsamaiks mõjuriks lapse tervisekahjustuse sügavus.

- Raseduse katkestamise ja steriliseerimise seaduse antud erijuht on vajalik ja perele (emale) peab jääma otsustamisel valikuvõimalus, kuna see mõjutab otseselt perekonna edasist toimetulekut ühiskonnas.¹

- Uurimuse põhjal saab öelda, et puudega lapse toimetuleku ja elutegevuse kõikides valdkondades on määrava tähtsusega lapse perekonna suhtetasand, sisemine mikrokliima.

- Uurimuses osalenud pered ei ole majanduslikult, sotsiaalselt ja ka psühholoogiliselt kohanenud olukordadega, mida tõi kaasa puudega lapse sünd perekonda.

- Probleemide lahendamisel ja erivajaduste tagamisel vajavad puudega liikmega pered perevälist abi. Uurimusest ilmnes, et perede abivajadus sotsiaalhoolekande teenuste ja ka rahaliste toetuste järele on oluliselt mahukam ning puudespetsiifilisem võrreldes riigi tänaste võimaluste ja pakutavaga.

- Puudeliikmega pered tunnevad end tõrjutuna, ühiskonnas üksijäetuna. Rohkem informatsiooni, eneseabi ja tuge saavad puudega laste vanemad, kes on ühinenud erinevate puuetega inimeste organisatsioonidega ja külastavad regulaarselt võrgustiku tugiühingute kokkusaamisi.

Puudega lapse sünd ja tema elukvaliteedi tagamine reaalses tegelikkuses paneb

proovile nii perekonna kui ka ühiskonna ja riigi kvaliteedi. Vanemad on sunnitud tegema nii lapse kui perekonna tulevikku määrava otsuse sünnitamise või sünneelse diagnostika järgselt väärearenguga loote aborti osas. Puue pärsib puudeliise inimese ja puudeliikmega perekonna toimetulekut, toimetulematus tingib elukvaliteedi languse. Kui laste sünnitamisel lähtutakse isiklikest peresisestest võimalustest, siis riigilt oodatakse eeskätt kindlustunnet — ressursse omavat, toimivat ja professionaalset sotsiaalhoolekannet ning lastekaitsepoliitika, sotsiaalhoolekande ning perede väärtustamise ja toetamise alaste kokkulepete saavutamist ühiskonnas.

Varem läbiviidud ja antud uurimustulemustel põhinevad alljärgnevad ettepanekud riikliku sotsiaalhoolekandesüsteemi parendamiseks:

- Kindlustada puudega lapsega peredele piisav rahaline toetus ja puudespetsiifikast tulenevad teenused, et ennetada nende sattumist sotsiaaltöö klientideks.

- Suunata sotsiaalhoolekandesse suuremaid ressursse teenuste arendamiseks ja koolitada rohkem sotsiaalvaldkonna spetsialiste teenuste kvaliteedi tagamiseks.

- Muuta teenused kättesaadavaks maapiirkondades

elukoha lähedal, võimaldada tasuta inva- ja ühistransporditeenus puudeliise hooldajale ja saatjale.

- Võrdsustada puudega lapse vanema ja/või hooldaja tegevus lapse elu ja arengu tagamisel töötamisega, mis annab riigi keskmise sissetuleku ja pensionikindlustusstaži.

- Avada puudega lapse vanematele ja hooldajatele puhkust võimaldavaid institutsioone: päevakodud ja -keskused, sobitusrühmad, suvelaagrid, mis pakuksid lühemat või pikemat lapsehoiu- ja päevahoiuteenust.

- Luua ühtne infobaas, nõustamissüsteem ja koostöövõrgustik sotsiaalhoolekande eri valdkondade vahel, et eri ametkonnad omaks infot ning tegeleks puudega lapse ja tema perekonnaga juhtumikorralduse põhimõtetel.

Täna uurimuses osalenud lapsevanemaid usalduse eest!

Puuetega inimeste katusorganisatsioonide juhtimine Eesti näitel

Puuetega inimeste organisatsioonid on mittetulundusühingud, mis kuuluvad enamasti ühte või mitmesse katusorganisatsiooni. Katusorganisatsioonide roll on muuhulgas allorganisatsioonide juhtimise tõhustamine, sest ühise „vihmavarju“ alla on kogunenud ühesuguse eesmärgiga liikmesühingud. Samas on võrgustikku juhtiv organ eeskujuks oma liikmetele juhtimismeetodite ja strateegiate elluviimise poolest.

KÜLLIKI BODE

Eesti Puuetega Inimeste Koja 49 liikmesorganisatsiooni hulgas on 32 mittetulundusühingut, mis on omakorda katuseks allorganisatsioonidele. Tekib küsimus, kas Eesti puuetega inimeste esindusorganisatsioonid täidavad oma rolli liikmesorganisatsioonide ja üksikliikmete huvide eestseismisel?

Eeldatavasti on puuetega inimeste organisatsioonide toimimismehhanismid tänapäevastele turumajandu-

se reeglitele alla jäänud ning vajavad oma missiooni elluviimiseks teatavaid muudatusi senistes juhtimisstrateegiates.

Tallinna Tehnikaülikooli haldusjuhtimise bakalaureusetöö raames tehtud uuringu läbiviimiseks kasutas autor Iirimaa mudelit. 2005. aastal viidi Iirimaa läbi ulatuslik uurimustöö 25 mittetulundusliku organisatsiooni seas, et selgitada välja nende juhtimise strateegilised elemendid. Uuringu ettevalmistus hõlmas erinevate juhtimisteooriate nagu Stone, Courtney, Mintzberg, Whittington jt analüüsi, eesmärgiks valida nende põhjal sobivaim hindamise meetod. Lõppkokkuvõtteks töötati välja sobiv metoodika, mille põhjal teostati Iirimaa mitte-

tulundusühenduste seas uurimus.

Eesti puuetega inimeste katusorganisatsioonide seas samalaadse kvalitatiivuuringu läbiviimiseks saadeti kõikidele uuringus osalejatele laiali elektrooniline küsitlusankeet. Vastuseid laekus tagasi 16, sealhulgas 10 liidult ja 6 kojalt. Vastajateks olid enamasti organisatsioonide tegevjuhid. Töö autor võttis ühendust kõikide organisatsioonidega, kes ei tagastanud ankeete. Selgus, et tagastamata jäeti juhtide ajapuuduse tõttu, kuna vastamiseks oli vaja üsna palju ajaressursse. Küsimuste lühikirjutus on toodud alljärgnevalt teemade kaupa.

Organisatsiooni missioon kui strateegilise juhtimise lähtepunkt

Missiooni põhielemendid on eesmärk, väärtused ja käitumisstandardid ning see peaks vastama küsimustele mida, kellele ja kuidas. Vastanute seast oli pooltel kõik kolm elementi missiooni sõnastuses olemas. Ülejäänutel

olid puudu kas väärtused või käitumisstandardid, mõnel ei olnud tegemist missiooni, vaid eesmärgi sõnastusega. Enamik vastanutest ütles, et missiooni sõnastust ei ole muudetud. Vaid kolm organisatsiooni on aja jooksul sõnastust kohendanud kas siis kaasajastamise teel või on muudetud sõnastust lihtsamaks. 30 % vastanutest leidis, et missioonil ei ole üldse puudusi, 25 % arvas, et missiooni tuleks täpsemalt sõnastada, 45 % ei osanud puudusi kuidagi kommenteerida.

Küsimusele, kuidas missiooni sõnastus üldse tekkis, vastasid kõik organisatsioonid olenemata sellest, kas oli sõnastatud missioon või ainult eesmärk. Vastanutest 12 % leidis, et missioon on tekkinud teiste organisatsioonide eeskujul, 12 % arvas, et missiooni oli vaja sõnastada projekti tarbeks, 56 % organisatsioonidest pandi missioon paika vastavalt prioriteetidele.

Strateegia kui missiooni elluviimise võti

Organisatsiooni suuruse hindamiseks vaadeldi, kui suured on keskmiselt uuritavad organisatsioonid. Keskmiselt on organisatsioonidel 13 allorganisatsiooni ja 1692 inimest nendes. Üksikliikmeid oli ainult kahel katusorganisatsioonil, keskmiselt oli nende arv 35. Keskmise

määramisel ei arvestatud Eesti Puuetega Inimeste Koja liikmete arvu, sest selle organisatsiooni liikmeskonna moodustavad teised uuritavad katusorganisatsioonid. Vastanutest pooled arvasid, et organisatsioon võiks suurened, teine pool oli samaks jäämise poolt. Üks organisatsioon arvas, et pigem võiks liikmeskond isegi väiksem olla. Organisatsioonid, kes soovisid suurened, leidsid enamasti, et suuremal ühendusel on rohkem võimalust kaasa rääkida, neil on kaalukam hää ühiskonnas. Samaks jäämise poolt olid need, kelle arvates saavutatud olemasolevate ressursside juures optimaalne suurus. Üks organisatsioon arvas, et parem, kui ei tekiks puuetega inimesi juurde.

Organisatsiooni aktiivsuse määramiseks vaatlesime nende osalemist otsustusprotsessis. Enamik vastanutest ütles, et osalevad mõnes komisjonis, volikogus või nõukogus. Organisatsioonid leidsid ühehäälselt, et vajalik on osaleda seadusloome protsessides, eriti neis, mis puudutavad puuetega inimesi. Lisaks peeti vajalikuks osalemist sotsiaalkomisjonides, objektide vastuvõtmise komisjonis, rehabilitatsiooniteenuste väljatöötamisel, finantseraldiste määramise protsessides, teenuste kujundamisel, patsientide õiguste ja ravimipoliitika väl-

jatöötamisel. Takistusteks on vähene kaasatus otsustusprotsessidesse, samas aga ka vähene arvestamine puuetega inimeste soovidega. Probleemideks on ka aja- ja inimressursi puudumine, informatsiooni vähesus, lühikesed tähtajad ettepanekute tegemiseks ning liikmete passiivsus.

Organisatsioonide rahastamise suhtes küsitleti, kuidas jaguneb finantseerimine erinevate allikate vahel. Liikmemaksu allorganisatsioonidelt ei kogu ükski organisatsioon, kuhu ei kuulu üksikliikmeid (üksikliikmeid on kahes organisatsioonis). Liikmemaksu osa on keskmiselt 2% üldisest võrgustiku rahastusest. Projektide kaudu rahastatakse keskmiselt 71%, tasulisi teenuseid osutavad ainult kolm organisatsiooni, teenuste osa on 7% kogurahastusest. Muude kanalite kaudu nagu omavalitsused ja eraannetajad saadakse toetusi 20% ulatuses. Organisatsioonid arvasid ühiselt, et vajalik on luua stabiilsem rahastamissüsteem. Rahalisi ressursse ei jagu töötajate palkamiseks, põhivara soetamiseks, koolitusteks ning kultuuri-sündmustest osavõtuks. Takistuseks pidasid kolmandik vastanutest riigi vähest huvi stabiilsema rahastamissüsteemi loomiseks. Lisaks arvati, et ebapiisava rahavoo põhjuseks on tegijate ja eraannetajate vähesus, Euroopa

Liidu projektide karmid nõuded, majanduse ebakindlus, inimeste teadlikkuse madal tase ning osutatavate teenuste väike maht.

Uurides, millised on organisatsioonide poolt osutatavad teenused sihtgrupile ja avalikkusele, tekkis mõningane väitlus vastanute seas, mida nimelt klassifitseerida teenuseks. Täpsustades helistamise teel tasuta teenuste osutamise mahtu, selgus, et seda osutavad kõik organisatsioonid. Enamlevinud teenused on nõustamised, teabepäevade korraldamised ja koolituste korraldamised. Vajalik oleks osutada rohkem nõustamisala-seid teenuseid, kaasa arvatud sotsiaaltöötajatele, projekteerijatele ja arhitektidele, invatransporditeenust, lapsehoiuteenust, tugiisiku-teenust, isikliku abistaja teenust, rohkem üritusi ja koolitusi. Takistusteks on ruumi- ja rahaliste vahendite puudus, tegijate vähesus, ajanappus, noorte vähene huvi ning pädevate spetsialistide puudus.

Peamiseks teenuseks liikmesorganisatsioonidele märkisid suurem osa vastanute-st liikmesorganisatsioonidele nõustamisteenuse osutamist. Pakuti abi ka projektikirjutamisel, ürituste ja infopäevade organiseerimisel, invatranspordi hankimisel, ruumide rentimisel, väikevahendite ja muu tehnika kasutamisel, koolituste ja laagri-

te korraldamise, tugiisikute koolitamisel, infomaterjalide jagamisel ning juriidiliste probleemide korral. Vaja oleks aidata liikmesorganisatsioonide projektikirjutamisel, arvutikasutamisel, raamatupidamisel, ürituste organiseerimisel ja juriidiliste probleemide puhul. Peamisteks takistusteks, miks neid teenuseid ei osutata, on rahaliste ja inimressursside puudus ja tegevjuhtkonna kõrge iga.

Kuna tegu on katusorganisatsioonidega, siis küsiti muuhulgas, kui palju tegeletakse liikmete koordineerimise ja kontrollimisega. Selle küsimusele vastamisel jagunesid organisatsioonid kahte leeri — ühed leidsid, et liikmeid ei peagi kuidagi koordineerima ja kontrollima, teised aga nägid nimetatud tegevuste vajadust. Koordineerimise all mõeldi võrgustikusisese infovahetuse teostamist, ühiste tegevussuundade kooskõlastamist, koolitusi ja ühistegevusi. Kontrolli liikmete üle teostati enamasti maakondlikes kodades, kuna neil lasub kohustus edastada fondile finantsaruanded. Kontrollimise ja koordineerimise vastu olid peamiselt liidud, kelle meelest on katusorganisatsiooni kuuluvad ühendused partneri rollis.

Strateegia osaks on koostöö ja konkurents teiste organisatsioonidega. Küsimus samalaadsete organisatsiooni-

de kohta oli paljudele vastanutele keeruline. Näiteks mõni maakondlik koda arvas, et piirkonnas on veel sama sihtgrupi ja teenustega tegelevaid organisatsioone, pidades silmas väiksemaid klubi-sid ja seltsinguid, teine koda aga ütles, et nemad on maakonnas ainsad. Mõlemad seisukohad on õiged, sest ehkki tegu on ainsa maakondliku puuetega inimeste katusorganisatsiooniga, tegelevad ka väiksemad ühendused samade probleemidega. Liitude puhul oli tegemist spetsiifilise puudeliigi esindajatega, enamasti ollakse vabariigis selle sihtrühma ainsad esindajad. Küsitluse tulemusena arvasid 35% ühendustest, et samalaadset organisatsiooni ei ole kuskil mujal.

Kõik vastanutest peale ühe teevad koostööd mõne teise organisatsioonidega. Üks organisatsioon arvas, et koostööd teevad nende liikmesorganisatsioonid. Koostöö põhjuseid oli mitmeid, enim mainiti seda, et ühiselt on kergem probleeme lahendada, kogemusi hankida, koolitusi korraldada ning informatsioon levib paremini. Organisatsioonidelt küsiti, kas nad tunnevad end teenusepakkujana või pigem sotsiaalse eesmärgi täitjana. Sellele küsimusele vastamine tekitas mõnele organisatsioonile kimbatust, sest ei osatud end klassifitseerida. Põhjuseks mõiste „teenus“ seostatavus tasuliste teenustega, mida

osutavad peamiselt äri- ja avalik sektor ja millega huvikaitse organisatsioonid ei tohiks tegeleda. Valdavalt määratlesid aga kõik vastanud end sotsiaalse eesmärgi täitjana, vaid kolm vastanut leidis, et ollakse samal ajal ka teenusepakkuja.

Struktuur ehk organisatsiooni ülesehitus

Üle pooltel oli ametis tegevjuht, kes viib ellu juhatuse otsuseid. Keskmiselt oli organisatsioonide juhatuses 70% puudega inimesed ehk siis suurem osa juhtkonnast pärines sihtgrupi hulgast. Ülejäänud 30% on sihtgrupiga otseselt või kaudselt seotud pereliikmete kaudu. Juhatustes on enamasti pikaajaliste kogemustega inimesed, sest keskmine vabatahtlik tööstaaž oli 8 aastat. Põhitööna tegutsesid juhatuste liikmed erinevas valdkonnas, enamasti sotsiaal- või meditsiinivaldkonnas ja avalikus sektoris või olid juba pensionärid. Pooltel vastanutest oli organisatsioonide juhatustes töövaldkonnad omavahel ära jagatud, st igaühel oli oma nišš, mille eest vastutati. Enamasti on organisatsiooni juhatusele abiks mitmed vastava ala spetsialistid, nende hulgas koolitustel osalevad lektorid, raamatupidajad, juristid, tööhõive spetsialistid, keda palgatakse vastavalt võimaluste

le. Vajadused erinevate spetsialistide järele on aga väga suured, paraku jääb nende palkamine väheste ressurside taha pidama.

Keskkond kui sisend otsustava strateegia määramiseks

Keskkonna hindamiseks paluti organisatsioonidel läbi viia SWOT-analüüs. Pelgalt ankeetküsitluse tulemusena ei olnud võimalik teha järeldusi nii sise- kui ka väliskeskkonna kohta, sest tõenäoliselt ei ole enamik organisatsioone sellist eneseanalüüsi kunagi varem teinud. Paljudele vastanutele tehti järelküsitlus telefoni teel, mis andis võimaluse esitada täpsustavaid küsimusi. Väliskeskkonna hindamiseks küsiti, millised on sotsiajal ja konkurentsikeskkonnast tulenevad võimalused ja ohud. Sotsiaalkeskkonna võimalustena nähakse seda, et riiklik poliitika soodustab organisatsioonide toimimist. Organisatsioonidel on võimalik osutada lepingulisi teenuseid kohalikele omavalitsustele ja riiklikele asutustele. Sotsiaalkeskonnast tingituna on ette näha puuetega inimeste suurenevat arvu, sotsiaalministeeriumi mõjutamist organisatsioonide poolt, projektide esitamise võimalusi mitmesse fondi, invatranspordi teenuste olemasolu. Ohtudena kirjeldatakse riigipoolse rahastami-

se vähenemist seoses majanduslangusega, poliitika suuna pöördumist ning eestvedajate väsimust vabatahtlikust tööst. Konkurentsikeskkonna võimalustena nimetati sisulise konkurentsi puudumist. Samas leiti, et kui konkurendid tekivad, on see pigem teretulnud. Ohtudena mainiti taas aga konkurentsi tekkimisvõimalust, sest see võib mõjuda pingestavalt.

Sisekeskkonna hindamiseks paluti vastata küsimustele, millised on organisatsiooni struktuurist, kultuurist ja ressurssidest tulenevad tugevused ja nõrkused. Struktuurist tulenevaid tugevusi oli palju — enamasti oli olemas tugev ja pikaajaline meeskond, toimivad allorganisatsioonid, suur liikmeskond, paindlikkus, motivatsioon, head spetsialistid ning ühised huvid ja eesmärgid. Nõrkustena mainiti suurt töökoormust, juhtide kõrget vanust, noorte vähest motivatsiooni, spetsialistide vähesust, läbipõlemise ohtu ning allorganisatsioonide vähest toetamisvõimalust. Organisatsioonikultuuri tugevusteks peeti pikaajalisi traditsioone, paljude huviringide tegutsemist, ühtekuuluvustunnet, pikka ajalugu ja missioonitundega eestvedajaid. Nõrkustena toodi esile noorte passiivsus, ruumikitsikust, rahanappust, inimeste erinevaid arusaamu ning heategevuse ebapopulaarsust. Ressurs-

sidest tulenevad tugevused olid inimressursi olemasolu, projektikirjutamise võimalused, pädevad töötajad, finantsressursside olemasolu, mis katavad osaliselt tegevuskulusid. Nõrkusteks peeti sõltuvust projektipõhisest rahastusest ja kindlustunde puudumist.

Katusorganisatsioone kujundanud protsessid ja nende mõju organisatsioonile

Analüüsid organisatsioonide missioone ja tege-likku olukorda, siis valdavalt määratletakse end esindusfunktsiooni kaudu. Liikmeid soovitakse esindada tehes erinevate sektoritega koostööd, teavitades avalikust probleemidest ja lahendustest, korraldades koolitusi ning aktiveerida ühistegevust. Tihtipeale ei ole organisatsioon mõelnud oma väärtusele ega määratlenud, mis teeb neid ainulaadseks, et see õigustaks eksistentsi. Katusorganisatsioonid peavad end sotsiaalse eesmärgi täitjateks ja sihtgrupi huvide eest seisjateks. Erinevatel seisukohtadel oldi liikmesorganisatsioonide koordineerimise ja kontrolli osas. Paradoksaalne on aga see, et ehki ei leita põhjusi, miks peaks koordineerima ja kontrollima allorganisatsioone, peetakse vajalikuks neid aidata erinevate probleemide puhul, mis seonduvad kaudselt puuduliku juhendamisega

nagu koolitused, raamatupidamine, projektikirjutamine ja juriidilised küsimused.

Uurimustöö ankeetküsimustiku vastuseid ja hilisemat telefoniusutlust läbiv teema oli ebakindlus rahastamise suhtes. Tegevused on üles ehitatud projektipõhisele rahastamisskeemile, vähesed organisatsioonid on üritanud ise raha juurde teenida. Pigem peetakse tasuliste teenuste osutamist era- ja avaliku sektori ülesanneteks, mis ei sobi huvikaitse organisatsioonidele. Samas mittetulundusühingute seadus ei keela tulu teenida, organisatsiooni eesmärgiks või põhitegevuseks ei või olla majandustegevuse kaudu tulu saamine. Organisatsioonide eesotsas on enamasti samad inimesed, kes olid ühenduse loomise ajal, tegutsedes pelgalt missioonitundest. Eestvedajad on väsinud ja ebakindlad, see mõjutab palju ka liikmeskonda, kes ei saa piisavalt vajalikku abi. Samas peavad organisatsioonide juhid mõistma, et muutused on vajalikud, kuigi muudatused tekitavad stressi ja pingeseisundit.

Välise ja sisemise keskkonna hindamise puhul ei osata enamasti määratleda, millised on organisatsiooni tugevused ja nõrkused ning mis on keskkonnast tulenevad võimalused ja ohud. Sellest tulenevalt saab järelda, et üldises plaanis on organisatsioonide strateegiline juhtimine suhteliselt kaoti-

line ning keskendunud hetkeolukorra võimalustele. Parem as olukorras on suuremad kojad ja liidud, kellel on ka pikemaajalisem kogemus võrgustiku haldamisel. Seega on olemas seos organisatsiooni suuruse ja koordineerimise vahel, mis on tingitud ilmselt sellest, et suurematel organisatsioonidel on rohkem tegevtootajaid, kogemusi ja võimalusi täitmaks oma esindusfunktsiooni vabariiklikul tasandil.

Järeldused

Uuringu tulemusena selgus, et suurimad probleemid on ebakindel rahastamisüsteem ja professionaalsete töötajate nappus, kes tegeleksid erinevate valdkondadega. Mõlemad probleemid teemavaldkonnad pärivad organisatsioonide arenguprotsessi, mõjutades seega negatiivselt nii katusorganisatsioonide kui nende liikmete väljatöötatud missioonide täitmiseks vajalikke materiaalseid- ja inimressursse. Eesti puuetega inimeste katusorganisatsioonid võiksid ühiselt mõjutada riiklikku rahastamispoliitikat, et luua parem finantseerimissüsteem, mis tagaks võrgustiku jätkusuutlikkuse. Praegune projektipõhine rahastamine ei ole end õigustanud, järelikult strateegia ei toimi ning seda tuleks muuta. Rohkem peaks osutama tasulisi teenuseid, sõlmima selleks kokkuleppeid riigiga, kohaliku

omavalitsusega ja ettevõtete-
ga. Teenitud tulu kasumiks
jaotada ei tohi, küll aga on
organisatsioon saanud selli-
sel viisil vahendeid oma mis-
siooni täitmiseks.

Liikmesorganisatsioonide arengu soodustamiseks peaks olema motiveerivam süsteem, mis pakuks rahuldust vabatahtlikele eestvedajatele. Katusorganisatsioonid peaksid rohkem abistama liikmeid strateegilise juhtimise planeerimisel, eriti finantsiliste raskuste ületamisel. Mõistagi ei saa seda enne teha, kui ei ole laotud korralik vundament ehk kindlustatud esindusorganisatsioonide tagala. Iga organisatsioon peaks leidma aega, et põhjalikumalt üle vaadata oma senised toimimismehhanismid ja tegevusstrateegia. Mõistagi on see tülikas ja aeganõudev ettevõtmine, kuid nagu kommenteerisid praeguses uurin-
gus osalenud katusorganisatsioonide juhid, pani küsimustele vastamine neid praegust strateegiat vaatlema tervikuna, justkui asuksid nad väljaspool organisat-
siooni. Analüüsimise käigus saab juhtkond panna end välisvaatleja rolli ja näha, millisena organisatsioon tundub teistele. Subjektiivselt igapäevast tööd hinnates ei ole alati võimalik leida kitsaskohti kogu juhtimisprotsessis, sest tavaliselt „kustutatakse tuld“ kriitilisemates situatsioonides.

Puuetega inimeste arvutiõpe

Tallinna Puuetega Inimeste Kojas

TAUNO ASUJA

Käesoleva aasta juunikuus lõppes järjekordne etapp Tallinna Puuetega Inimeste Koja projektist „Puuetega inimeste arvutiõpe ja internetipunkt“.

2005. aasta oktoobris alustas Tallinna Puuetega Inimeste Koda Euroopa Sotsiaalfondi kaasrahastamisel arvutiprojekti läbi viimist, et parandada Tallinnas elavate puuetega inimeste suhtlemisvõimalusi, ühiskonnas osalemist ja üldist arvutioskuse taset. Tallinna Puuetega Inimeste tegevuskeskuse arvutiklassi sisustamisel vajaliku tehnikaga on abiks olnud Tallinna Linnavalitsus ja Sotsiaalministeerium.

Tänu Euroopa Sotsiaalfondi rahastusele (oktoober 2005 — juuni 2006) ja Microsoft Eesti rahastusele (august 2006 — juuni 2008) on arvutikursustel osalenud ligi 400 puudega inimest. Ligi 75% osalejatest on lõpetanud kursused täies mahus, ülejäänud on

pidanud kursused katkestama terviseprobleemide, ajalise mittesobivuse või isiklike probleemide tõttu. Tallinna Puuetega Inimeste Koja internetipunkti on külastanud ajavahemikul oktoober 2005 — juuni 2008 ligi 2500 inimest.

Microsoft Eesti toetuse abil oleme saanud katta koolitajate kulud, sügava ja raske liikumispuudega inimeste koolitusega seotud transpordikulud ning tugiisikuga Interneti-punkti ülalpidamisega seonduvad kulud.

Koolitusi pakume kursustel osalejatele kahel tasemel — algajatele ja edasisijõudnutele. Algõpe hõlmab põhitõdesid arvutist, Windowsist ja Internetist. Edasisijõudnud õpivad kasutama Microsoft Office rakendusi, e-posti ja erinevaid Interneti-põhiseid suhtlusprogramme (Messenger, Skype jm).

Koolituse lõpus oleme osalejatele läbi viinud ankeetküsitluse, millest on selgunud, et koolitatavate enda hinnangul on nen-

Õppurid tööhoos.

de konkurentsivõime tööturul paranenud. Huvi arvutikoolituse vastu on olnud läbi aastate suur — hetkelgi on järjekorras ootamas võimalust arvutikursustel osalemiseks ligi 50 inimest.

Arvutikursustel osalejad on saanud infot kursuste kohta peamiselt Tallinna Puuetega Inimeste Kojast ja Tegevuskeskusest (40%), enda puudeliigiga tegelevast ühingust (21%), linnaosalehtedest (11%), sotsiaaltöötajatelt (7%), Internetist (6%), arvutikursustel osalenud tuttavatelt (5 %), Tööturuametist (5 %) jm.

Linnaosade lõikes on enim arvutikursustel osalenuid pärit olnud Mustamäelt (26%), Kristiinest (16%) ja Lasnamäelt (14%).

Augustist kuni aasta lõpuni jätkame Microsoft Eesti toetusel arvutikursuste läbiviimist Tallinnas elavatele puuetega inimestele ning pakume võimalust külastada tööpäeviti Tallinna Puuetega Inimeste tegevuskeskuse arvutiklassi. Ootame puudega inimesi aktiivselt kasutama projekti poolt pakutavaid võimalusi.

Päevakeskused — kohalike omavalitsuste abimehed

HELVE LUIK

Sotsiaalministeeriumi eakate poliitika komisjon koostöös Eesti Puuetega Inimeste Kojaga valmistasid ette ja viisid läbi neli õppepäeva päevakeskuste juhtidele, ringide juhendajatele ning aktivistidele.

Osavõtjad Tallinna ja Põhja-Eesti päevakeskustest olid õppepäevadega väga rahul, sõbruneti omavahel ja vahetati lektoritega kontaktandmeid, et neid ka oma päevakeskustesse esinema kutsuda. Eriti oldi rahul praktilisi tegevusi läbi viinud lektoritega.

Huvitav oli esimene õppepäev, kus Tallinna Ülikooli Sotsiaaltöö Instituudi õppejõud tutvustasid raamatut "Eakate vananemise kogemused Eestis ja Soomes".

Neljal õppepäeval osales kokku 90 inimest Rakvere Sotsiaalkeskusest, Vanurite Eneseabi- ja Nõustamiskeskusest, Tapa MTÜ Seeniorist, Keila Sotsiaalkeskusest, Pirita, Mustamäe, Lasnamäe Sotsiaalkeskusest, Haljala ja Helme Vallavalitsusest, Ubusa, Püssi ja Inkeri Päevakes-

Kaartide valmistamine.

kusest, Järva ja Valga Maa-
valitsusest jm.

Koostööpartneriteks olid:

- Eesti Puuetega Inimeste Koda;
- Sotsiaalministeeriumi eakate poliitika komisjon;
- Tallinna Ülikooli Sotsiaaltöö Instituut;
- Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.

Neli õppepäeva sisaldasid loenguid ja praktilisi tegevusi.

1. päev

Raamatu "Eakate vananemise kogemused Eestis ja Soomes" tutvustus ning loengud teemadel aktiivne eakas ja põlvkondadevaheline sidusus, eakate vananemise kogemusi Tallinna Sotsiaalmajade näitel, Eesti seeniorõpetajate toimetulek ja rahulolu eluga.

Kõik osavõtjad said raamatu. Lektoriteks olid Tallinna

Portselanimaalimise tulemused.

Ülikooli professorid Taimi Tulva ja Lauri Leppik, magistrid Ülle Kasepalu ja Reet Velberg ning külalislektori-na Soome õpetus-, kasvatus- ja koolitusühingu tegevjuht Kimmo Harra.

2. päev

Teemaks oli päevakeskuste taidluskollektiivid — eakate aktiivse tegutsemise võimalused. Loengud peeti draamateraapiast, muusikalistest lavastustest, mängudest, tantsudest, vaba kavast, vaba lavast. Praktilise tegevusena valmistati erinevas tehnikas kaarte.

Lektorid: Paul Bobkov, Mary Muring, Urve Kimmel, Maria Treiverlaus.

3. päev

Päevateemaks oli eakate aktiivse tegutsemise vajadused ja võimalused. Loengud: toimetulek üleminekuaja muutustega — tööelust pensionile, eakate taaslülitamine aktiivsesse ellu, aktiivsed eakad. Praktilise tegevusena viljeleti portselanimaali — see on üks teraapiavõimalus eakatele.

Lektorid: Reet Velberg, Maire Grosmann, Heili Laido ja Liisel Leppik.

4. päev

4. õppepäev "Päevakeskused — eakate aktiivse tegutsemise võimalused". Loengud teemadel omastehooldus

ja eneseabi, eakate ja puuetega inimeste õigused — puuetega inimeste õiguste konventsiooni tutvustus, loovteraapia ning praktilise tegevusena siidimaal.

Lektorid: Tiina Tursman, Monika Haukanõmm, Silva Sirge ja Malle Koppel.

• • •

Osavõtjatele meeldis eriti see, et oli võimalus kuulata loenguid päeva esimesel poolal ja teha huvitavaid praktilisi tegevusi teisel poolal — saada uusi teadmisi-kogemusi huvitavate kaartide valmistamisest, portselani- ja siidimaalist, loovteraapiast, muusikalistest mängudest ja tantsudest.

Päevakeskuste ja ringide juhid ning aktivistid said uut informatsiooni, kogemusi, teadmisi ja uusi kontakte.

Kuna õppepäevad toimusid seekord peamiselt Põhja-Eesti päevakeskuste inimestele, jätkub sügisel samalaadne koolitus Kesk- ja Lõuna-Eesti päevakeskuste inimestele Viljandis Inkeri Päevakeskuse ruumides.

Kõigi osavõtjate sooviks oli, et taolised õppepäevad võiksid jätkuda ka edaspidi, sest päevakeskuste töötajatele koolitusi toimub väga harva ja inimesed vajavad uusi ideid ja teadmisi. Elukestev õpe teeb kõigile ainult head — annab teadmisi ning tegutsemislusti.

Tammistu küün-kontserdisaali avamine. Linti lõikavad (vasakult) SA Eesti Agrenska Fond nõukogu esimees Anders Olauson, kultuuriminister Laine Jänes, PRIA esindaja Ene Soidla ja Tartu valla abivallavanem Aimar Leht. Linti hoiavad SA Eesti Agrenska Fond juhatuse liige dr Tiina Stelmach ja projekti juht Tea Tassa. Foto Harri Rospu

Tammistu küüni avamine

TEA TASSA

24. augustil avati Tammistu perekeskuse juures Tammistu mõisakompleksi juurde kuuluv küün. Küün-külastuskekus-kontserdisaal on hea akustikaga ning majutab kuni 250 inimest. Küünis on spetsiaalne valgustus näituste ja väljapanekute tarbeks ning eraldi ruum, kus saab vajadusel riideid vahetada. Küün sobib hästi nii kontsertide ja etenduste korraldamiseks kui ka seminaride ja konverentside läbiviimise kohaks.

Küün-kontserdisaal sai oma esimese „tuleproovi” sellel suvel toimunud külastusmängu „Unustatud Mõisad” raames, kui Tartu Kroonuaia Priitahtlik Näitemängu Selts esi-

tas Andrus Kivirähki näidendit „Vaene üliõpilane” ning kontserdiga esines Lähte naiskoor.

Küüni ametlikul avamisel esines sarja „Corelli Muusikasuvi AD 2008” raames Corelli Music koos tantsuteatriga FINE 5. Ajaloolisi vahepõikeid tõi kuulajateni Jüri Kuuskemaa.

Kontserdisaali selleaastane tulu toetas Tammistu mõisa loodavat puuetega laste ja perede tugikeskust, mida rajab SA Eesti Agrenska Fond.

Küüni esimese etapi valmimisele aitas kaasa PRIA maaelu arengukava külade uuendamise ja arendamise investeeringutoetus.

Projektmeeskondade kohtumised ametlikumas...

Äärealad ja Euroopa toetus — kas kõigile kättesaadav?

MEELIS JOOST

Frontiers — piiriülese koostöö edendamine äärealadel. Lühikokkuvõtte EPIKu osalusest Eesti ja Euroopa tasandi võrgustiku töös.

Tänavu mai lõpu seisuga sai läbi EL Interact programmist toetatud projekt „Edu kate piiriülese koostöö projektide kavandamine ja elluviimine EL äärealadel”. Projekti eesmärgiks oli ärgitada organisatsioone ja omavalit-

susi algatama rohkem piiriülese koostöö projekte.

Sageli on Euroopa äärealadel ebapiisav ligipääs infole, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia puudulikkuse ja ka geograafilise isolatsiooni tõttu, mis põhjustab takistusi taotlemaks toetust EL programmidest nagu Interreg või pole äärealadel kerge erinevate Interreg programmi meetmete projekte kavandada ning ellu viia. Projekti raames uuritigi, kuidas

on olukord Eestis, Hollandis, Kreekas ja Itaalias. Iga riik keskendus oma maa piiriäärsete maakondade probleemistikule. Eestis olid nendeks piirkondadeks Tartu- maa Omavalitsuste Liidu juhitud partnerluse raames Tartu, Võru, Valga ja Põlva maakonnad.

Potentsiaalsete taotlejate ja kasusaajate oskuste tase Euroopa äärealadel mõjutab oluliselt seda, kas saadakse tuge Euroopa Regionaal-

arengu Fondist, et kutsuda ellu innovaatilisi lahendusi ning viia läbi regioonidevahelise, rahvusvahelise ja piiriülese koostöö projekte. Ebapiisav hulk vajalike oskustega inimesi tingib selle, et kannatab efektiivsus nii projektide kavandamise kui elluviimise erinevatel taseanditel. Projekti raames läbiviidud uuring tõi esile, et piiriülese koostöö projektide juhtimine on väga keeruline — palju on paberimajandust ja rahvusvahelise iseloomu tõttu võib partnerite vahel tekkida arusaamatusi.

Uued võimalused piiriüleseks koostööks

Aktiivsetelt osalesid Frontiers projektis EPIKu liikmeorganisatsioonid Tartumaa PIK, Valgamaa PIK ja Põlvamaa PIK. Tartu kool on olnud mitu piiriülese koostöö projekti, Valgamaa Puuetega Inimeste Kojal just seljataga mahukas kogemus piiriülesest koostööst Läti ja Venemaaga.

Käesolevast aastast on taas avatud mitu piiriülese koostöö programmi — Läänemere piirkonna programm, Eesti–Läti programm ja Kesk–Läänemere programm. Lähemat infot nende programmide kohta leiab Siseministeriumi leheküljelt www.siseministerium.ee aga ka programmide lehekülgedelt: <http://eu.baltic.net>; www.estlat.eu; www.centralbaltic.eu

Esitasin mõned piiriülese koostöö puudutavad küsimused Valgamaa PIK juhatajale **Johannes Metsarile**

Milliseid piiriülese koostöö projekte on Valgamaa PIK läbi viinud?

Viisime ellu projekti „Puuetega inimeste piiriülese koostöövõrgustiku loomine”, mille juhtpartneriks oli Balvi Rajoonivalitsus Lätist. Eestipoolseteks partneriteks olid Valgamaa Puuetega Inimeste Koda, Valga Linnavalitsus; Läti partneriteks Balvi rajooni Puuetega inimeste Klubi „Medneva” ja Medneva Vallavalitsus; Venemaa partneriteks Euroregioon Pskov–Livonia Pihkva sektsioon, MTÜ „Pilatova Rayon” ning organisatsioon „Ülevenemaaline puuetega inimeste ühing”.

Projekti eelarve oli 105000 eurot, millest 60 000 maksis Euroopa Regionaalarengu Fond ERDF ja 45 000 Tacise fond. Projekti eelarvest 25% oli omafinantseering.

Koostöö eesmärgiks oli piiriülese koostöö laiendamine sotsiaalvaldkonnas ning puuetega inimeste koostöövõrgustiku loomine Eesti, Läti ja Venemaa piiriregioonides.

Kas piiriülese koostöö projektides on sinu mee-

lest võimalik keskenduda puutega inimeste elukvaliteedi parandamisele?

Puuetega inimestele suunatud ja nende elukvaliteeti parandavatele tegevustele antakse toetust. Meie projekti raames toimusid koostööd iga projektis osaleja juures: Lätis Medneva vallas viidi läbi spordiüritus, kus meie poolt osalesid Liikumispuudega Inimeste Seltsi spordilembesed liikmed; Valgas toimus muusikaline üritus, esines Valgamaa Puuetega Inimeste Koda Sündesõprade Seltsi laulu- ja tantsuring ning Suhkruhaigete Seltsi kantri-trupp; Venemaal Pihkva oblastis Põtalovos korraldati puuetega inimeste käsitöönäitus.

Projekti kõigi osapoolte esindajate nõupidamine toimus Peterburis. Samuti on saadud tuge tööruumide ligipääsetavuse parandamiseks.

Milliseid projekti tulemusi võiks esile tuua?

Projekti tulemused on järgmised:

- loodi piiriülene koostöö regioon- ja munitsi-

paalinstitutsioonide vahel ning sotsiaaltöö valdkonnas;

- loodi piiriülene koostöö Eesti, Läti ja Venemaa puuetega inimeste organisatsioonide vahel;

- loodi puuetega inimeste koostöövõrgustik;

- läbi viidi kolm ühisüritust puuetega inimestele;

- toimusid diskussioonid puuetega inimeste probleemidest, ettevalmistatud on andmebaas ja leitud lahendusi mitmetele probleemidele;

- avalikkust ja vastutavaid organisatsioone teavitati projekti tegevustest;

- valmis trükis puuetega inimeste keskustest;

- koostati arenguplaan

edasiseks koostööks;

- koostati tehniline projekt staadioni ehitamiseks Mednevas.

- Koostati tehniline projekt maksumusega 308 000 krooni Valgamaa Puuetega Inimeste Koja hoone renoveerimiseks;

- renoveeriti ruumid Põtalovo Puuetega Inimeste Kojas.

Kellega järgmine koostöö plaanis on?

Projekti on tõesti kavas jätkata. 3. juulil kohtusime osapoolte esindajatega Valga Puuetega Inimeste Kojas arutamaks edaspidist koostööd. Eesti poolelt on kavas kaasata piiriülesesse koos-

töösse ka Võru ning Põlva.

Arutelukoosolek läti, vene ja eesti partneritega toimus ka 11.augustil, sedakorda Võrus. Kavas on laiendada projekti partnerlust teistesse Läänemereäärsetesse riikidesse, nagu Rootsi.

Piiriülese koostöö suureks plussiks on võimalus ühiselt lahendusi leida. Samuti on tähtis, et nende projektidega on võimalik teha ära eeltöö suuremate investeringute teostamiseks. Näiteks meie just elluviidud Eesti-Läti-Vene projekti raames valmis tehniline projekti Valga koja renoveerimiseks, mis aga oli eeltingimuseks KATA kavale, kust nüüd toetust saame.

... ja vabamas õhkkonnas.

XIII kultuurifestival Viljandis

Vaade festivalisaalist lavale.

Pimeda noore muusiku Maarja Haameri esitatud kavast „Päike muusikas” laenatud mõttekild „Pealpool pilvi paistab päike” on sobilik alustamiseks meenutust 13.–15. juunil Viljandis toimunud XIII puuetega inimeste vabariiklikust kultuurifestivalist.

MALLE PISAREV

Juuni keskel oli Viljandi kultuurimaja ning selle lähiumbrus taas elavat sagemist täis — oodatud kohtumised tuttavatega, väike ärevus oma etteaste pärast ning rõõm kordaläinud esinemi-
se üle. Päike hinges, tegut-

semistahe ja südamesoojus ühendavad neid mitutsadat inimest, kes on terve aasta teinud tööd selle nimel, et tulla Viljandisse ning pakkuda silmadele-kõrvadele mõnusat huumorit, mahedat muusikat, hardaid mõtisklushetki, osavat sõnaseadmist, kergetalgset tantsukaart, loov-

liikumist, pantomiimi, suurejoonelist puhkpilliorkestri muusikat, ühislaulu.

Kultuurimaja ilmestasid taas Viljandi puuetega noorte kunstitööd (juhenda- ja Malle Saarelaid). Sel aastal esitlesid oma liikmete käsitöid näitusmüügiga ka mitmete maakondade puuetega inimeste kojad. Valminud olid ehted, tarbeesemed ning siiditrükis sallid-rätikud.

Festivali avamisel tervitasid külalisi korraldaja- projektijuht Urve Kimmel,

EPIK juhatuse esimees Helve Luik, Viljandi Linnavalitsuse esindaja Helmen Kütt ja Viljandimaa Omavalitsuste Liidu nõunik Ele Saar.

Esinemiskavasid oli sel aastal kolmkümmend neli. Esimesena astus üles Tartu SC Multiplexi Ühingu näitetrupp, kes esitasid etenduse „Sääl väikses kohvikus”. Juba esimene festivalipäev tõi rõõmsaid üllatusi ja suurepäraseid esinejaid. Põhjalikult analüüsis festivalikavasid žürii esimees Elle Are festivali lõpetamisel, teda kuulasid kõik esinejad ning juhendajad suure tähelepanguga. Siinkohal esitleks vaid mõtteid, mis koondusid sõnadesse ning otsivad väljapääsu lugeja juurde.

EPIKu kodulehel andis Urve Kimmel ülevaate kultuurifestivali preemia pälvinud kollektiividest, juhendajatest ja üksikesinejatest. Vähe on räägitud põhimõtetest, kuidas preemiaid jagatakse.

Žüriiliikmed saavad teada summa, millega tuleb arvestada. Jagasime nominendid kolme rühma: kollektiivid, üksikesinejad, juhendajad. Iga preemia saanu jäi silma millegi eriliseaga. Nende esinemiskavade ajal täitis saali festivali fluidum, tunne mida millegagi võrrelda ei saa. Sisemiste energeetiliste ressursside äratamine toimus esinejas ja vaatajas-kuulajas.

Kollektiivide puhul paistis hästi silma, kuidas juhendaja oli leidnud praktilise ra-

kenduse kõigi grupi liikmete terviklikule arendamisele läbi sõna, muusika ja liikumise, arvestades osalejate võimeid ja arengut ning seda, et esitatu oleks jõukohane ning meelepärase.

Juhendajate roll on väga tähtis. Nad juhatavad teed väärtuste otsimisel: kuidas elada head ja õiget elu, stimuleerivad headuse ja armastuse domineerimist hinges. Et õpetamine ja õppimine hästi toimiks, peab kahe osapoolle vahel olema eriline suhe. Õpetaja ja õppija vahelised suhted on määrava tähtsusega saavutamaks edu mistahes teema, aine või väärtuse õpetamisel. Õppimine rõõmsas tegevuses läbi kogemuse viib märkamatuult uutele teadmistele. Juhendaja ülesanne on otsida teid, kuidas teadmised toetaksid sotsiaalselt, kultuurilist ja humansest arengut.

Üksikesinejate etteasted muutuvad iga aastaga üha viimistletumaks ning täiuslikumaks. Festivali särav esineja oli Võrumaa PIK ansambli „Elurõõm” liige Pauline Rammul. Tema silmasära, elurõõm ja lustilaul kandusid saali viimaste ridadeni.

Viktor Kudrjanov (Narva „Kannike”) on eelnevatel aastatel palju kiidusõnu pälvinud suurepärase lusika(pilli)mängijana. Sel aastal üllatas ta aga tähelepanuväärse lauluhääle ning huumoriga.

Eriti suure muusikalise

elamuse pakkusid just naturaalsel instrumentidel ning häälega musitseerivad inimesed. Otsekui lapsepõlves kuulnud loost paitas kõrva Valter Rulli esinemine: mahe, siiras, lihtne, väga musikaalne. Vello Vart — virtuoosne klarnetisolist ei jää toppama kätteõpitud lugudele, vaid võtab vastu uusi väljakutseid uue repertuaari harjutamisega.

Marika Luik ja Külli Pilv viisid kuulaja hinge kristlike laulude saatel taevastesse kõrgustesse, tuletades meile, pisikestele argielus toimivatele putukatele, meelde, et oska vaadata Valgusesse.

„Pealpool pilvi paistab päike...” laulis Viljandimaa Pimedate Ühingu solist Maarja Haamer, kes esitas temaatilise kava “Päike muusikas”. Musikaalne neiu õpib TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias. Ta mängib erinevaid pille ja laulab hingestatult ning kaunitult.

Kolm tegusat, kuid rõõmsat päeva möödusid kiiresti. Kordagi ei tabanud end mõtelt, et igav on. Iga kava oli kantud isetegemise rõõmust. Suur tänu esinejatele, sügavkummardus juhendajatele ning häid mõtteid korraldajatele!

Kodade suvekoolist Lääne–Virumaal

Kodade 7. suvekool toimus käesoleval aastal 26.–28. juunini Rakveres. Korraldajaks oli Lääne–Virumaa PIK. Suvekooli programm kolmeks päevaks oli paljutöotav ja põnev ning algselt tundus, et omavahelist suhtlusaega peaaegu ei jäägi.

SENTA MICHELSON

Esimene päev

Saabumise päeval ootasid meid koja juhatus ja tegevjuht Helmi Urbalu, kes tegid väikese ringkäigu koja kasutada olevates ruumides, andes ülevaate koja töödest ja tegemistest. Pärast ühist lõunasööki oli kohtumine Rakvere linna juhtidega.

Linnavalitsuses võttis meid vastu abilinnapea Ain Suurkaev. Tema esitlus Rakvere linna arengust oli konkreetne ja põhjalik. Oli tunda, et Rakvere linna juhivad noored mehed, kellel on nägemus, kes julgevad teha otsuseid ega karda võtta vastust.

Huvitavaid ja linnale vajalikke ettevõtmisi oli palju, näiteks 2006. aastal tehti eu-

rorahadega korda linna valgustus. Samuti ütles abilinnapea, et Rakveres ei ole tööpudust. Ühel linna suuri tööandjal, USA kapitalil rajaneval firmal „Jeld-wen“ on puudus tööjõust ja töotajaid tuuakse igal hommikul bussidega naaberomavalitsustest. „Jeld-wenis“ töötavad ka mitmed puudega inimesed.

Käesoleval aastal avati Rakveres erakapitalil põhinev spaahotell, mille ujuulat saavad puudega inimesed linna toetusel kasutada tasuta.

Abilinnapea sõnul on Rak-

veres toimuvate ürituste valikul püütud arvestada erinevate huvigruppide soove ja mõtteid. Näiteks toimus juunikuus Eesti esimene punklaulupidu, millel osales ka Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves. Sügisel leiavad aset sumo maailmameistrivõistlused. Huvitav oli kuulda ka tulevikkuunistustest nagu purikatusega laululava ehitamise plaan (laululava mahutaks 5000–7000 küllastajat), hotelli „Rakvere“ rajamine jm. Kindlad plaanid on turistide meelitamisel Rakverre ka Virumaa Muuseumidel.

Mis puudutab juurdepääsetavust, siis loomulikult on ka Rakveres probleemid endisel ajal ehitatud hoone-

tega. Uued ehitised on enamasti varustatud kaldteedega ja selles suunas ka jätkatakse. Kohtumise lõppedes tänu avaldades heitsime nalja, et tuleks või kohe Rakverre elama. Selle peale kostis abilinnapea, et elamispinnaga probleeme pole, uusi vabu kortereid–maju heades elurajoonides on piisavalt.

Peale kohtumist toimus linnaekskursioon, mille käigus külastasime ka uhket spordikompleksi.

Pärast ekskursiooni majutati meid vastvalminud spaahotelli „Aqva“. Saime ülevaate majas toimuvast ja pakutavatest teenustest. Eriti meeldejääv oli kohtumine omanikuga, kes palus puudega inimestel testida nii ma-

jutusvõimalusi kui ka spaad ja teha ettepanekuid, mida peaks muutma, et kõigi vajadusi oleks arvestatud.

Hotell on väga kaunis nii kujunduslikult kui värvitoonide valikult. Lauanõud lausa kuninglikud.

Teine päev

Teine päev Rakveres algas meil väga vara, sest kell 9 pidi kajas algama kohtumine linna ja maakonna sotsiaaltöö juhtidega. Kahjuks pidime neid inimesi ootama ligi tund aega. Meil oli pisut kurb, oleksime hea meelega võinud seda ooteaega kasutada spaa nautimiseks.

Kohtumisele järgnes pikk mälutreening Anu Jonuksi

juhtimisel. See oli tõeliselt huvitava ülesehitusega koolitus, milles olid ühendatud nii vaim kui füüsis. Treener oli väga hästi ette valmistanud ka liikumise osa, võttes arvesse kõigi osavõtjate erivajadusi ja võimalusi. Nii ei pidanud keegi ennast ebamugavalt tundma. Olime õhtuks päris korralikult väsinud, kuid sellega polnud päev veel lõppenud.

Edasi jätkus sõit Vetiku puhketallu, looduslikult imekaunisse kohta jõe kaldal. Õhtu algas kõhutantsu õpetusega, järgnes meie jaoks uudne kaisuteraapia koolitus. Pealkiri „Kaisuteraapia“ oli eksitav ja pisut intrigeerivgi. Tegelikult peitus nimetuse taga sügav sisu, mis aitas

meil mõista, kui erinevad on inimesed, kui erinevalt nad tajuvad ja tunnetavad maailmas toimuvaid situatsioone.

Õhtu lõpus oli võimalus lõõgastuda saunas või kuulata muusikat, ja kel tervis lubas, ka tantsu lüüa.

Kolmas päev

Kolmas päev algas vaba mikrofoniaga, tehti kokkuvõtteid möödunud päevadest. Saime esitada küsimusi Eesti Puuetega Inimeste Koja ja Eesti Puuetega Inimeste Fondi töötajatele ning arutada probleeme, mis tegev-töötajatele kõige enam muret valmistavad.

Ühiseks probleemiks on kindlasti ühingute jätku-

suutlikkus, vähemaktiivsete ühingute motiveerimine.

Arutleti ka selle üle, kus võiks toimuda 2009. aasta suvekool. Arvamusi oli mitmeid, kuid enim jäid kõlama Pärnu või Viljandi. Eks nüüd peavad need kaks koda omavahel kokku leppima.

Enne ärasõitu tutvuti veel Rakvere linnusega ja külastati Linnakodaniku muuseumi.

Kõigi osalenud kodade juhtide nimel tahan veelkord tänada Lääne-Virumaa Puuetega Inimeste Koja väsimatut tegevjuhti Helmi Urbalut väga sisukate ja kaunite päevade eest!

Ida-harjukas Ain Villau isevalmistatud raamil oda viskamas.

Invasportlaste heitealade

6. septembril toimus Kolgaküla spordiklubis Rada heitealade mitmevõistlus liikumispuuetega inimestele — Kuusalu Karikas 2008, samaaegselt peeti ka tervisespordipäeva.

AGNES VALGISTE

Osa võttis invasportlasi seitsmest invaühingust üle terve Eesti, kaugemalt tulijad olid Võru Ratastooliklubist, Läänemaa Invaspordi-

klubist, Jõgeva Liikumispueetega Inimeste Ühingust, aga ka Tallinna Invaspordiühingust ja Tallinna Liikumispueetega Inimeste Ühingust. Loomulikult oli esindatud ka Ida-Harjumaa Invaühing.

Heitealadel võistles 23 invasportlast, neist 19 meest ja 4 naist. Lisaks tervisespordilased, kes tegid kepikõnni kaunis Valgejõe ürgorus. Huvilised said proovida ka kuulitõuet, kettaheitet ning odaviset.

Puude iseloomu ja raskuse järgi klassifitseeritakse liikumispuudega inimesed erinevatesse klassidesse, neid klasse on kokku kuus. Selline jaotamine tagab võrdsed võimalused sportlikke saavutuste võrdlemiseks.

Klassis F1 võistles kolm meest, edukaim neist oli 261 punktiga Ragnar Lust Jõgevast, kelle tulemused (kuul, ketas, oda) olid 4.56, 9.12, 8.78. Klassis F2 võistles neli meest, esikohale tuli Arko Vool Tallinna Invaspor-

Jõgevalane Ragnar Lust kuuli tõukamas. 2x foto Agnes Valgiste

karikavõistlus Kuusalus

diühingust 273 punktiga. Tema tulemused olid 4.69, 10.12, 7.66.

Klassis F3 võistles seitse sportlast, kellest meeste arvestuses tuli esikohale (664 punkti) Ain Villau Ida-Harjumaa Invaühingust tulemustega 6.53, 20.53, 15.50. Naiste arvestuses saavutas esikoha samuti idaharjulane Marika Karafin (2.55, 6.52, 5.70) 89 punktiga.

Klass F4 oli esindatud väikesearvuliselt: ainult üks meessportlane — Ahti Tiesl

Läänemaalt ning üks naissportlane — Signe Aasa Võrust. Tublid tulemused neilgi: Ahtil 7.22, 17.21, 15.94, kokku 648 punkti ning Signel 3.95, 10.07, 7.55, kokku 229 punkti.

Klassis F5 võistles kuus sportlast, kellest meeste arvestuses tuli esikohale Ivar Hillep Võrust (9.78, 24.89, 21.87); naiste arvestuses tuli Agnes Valgiste napilt (388 punktiga) esikohale võruka Inge Eide ees, kes kogus kokkuvõttes 382 punkti.

F6 klassis osales kaks meest, mõlemad Ida-Harjumaa, esikoha saavutas Aivo Jõesaar (5.46, 19.35, 8.22) 490 punktiga.

Võistluste peakorraldaja oli Aivo Jõesaar, peakohtunik Aarne Idavain, pirkad küpsetas, supi valmistas ning kepikõndijaid saatis Lea Jõesaar.

Järgmisel aastal on plaanis korraldada Eesti Invaspordi Liidu spordiürituste raames kergejõustiku karikasari.

Olümpia erilised tähed

Hiljuti lõppenud Pekingi olümpiamängudel osales 11 000 sportlast, kellel kõigil on oma kujunemislugu, kirjutab Eesti Päevaleht. Mõned erandid tõusid aga esile eriti kuldsete teradena, sportlased, kellele inimlik tragöödia andis jõudu jätkata.

Foto Internet

Maarten van der Weijden seljatas leukeemia

Seitse aastat tagasi diagnoositi Maarten van der Weijdenil leukeemia. Pekingis võitis hollandlane 10 kilomeetri ujumises kuldmedali.

2001. aastal ütlesid arstid, et võimalus raskest haigusest välja tulla on pea olematu. Van der Weijden arvas aga teisiti. Kaks aastat kestnud keemiaravi andis tulemusi ning mees hakkas uuesti ujumisega tegelema.

„Võitlus vähiga õpetas mind edasi astuma sammhaaval,” rääkis imemeheks ristitud hollandlane. „Kui sa lamad haiglas ja võitled meeletu valuga, ei mõtle sa järgmisele nädalale või kuule — sa mõtled vaid järgmisele tunnile,” rääkis ta.

Van der Weijden tõestas, et võitlusest elu eest on võimalik võitjana välja tulla.

Foto Internet

Eric Shanteau võitlus seisab ees

Meeste 200 m rinnuliujumises sai Eric Shanteau kümnenda koha. Juunis, nädal enne USA katsevõistlusi diagnoositi Shanteaul vähk. Ometi läks mees võistlema ja sai 200 m rinnuliujumises Brendan Hanseni järel teise koha. Õnnetunnet, mis oleks võinud tekkida pärast olümpialepääsu, ameeriklane kahjuks kogeda ei saanud. „Näitan avalikult ikka oma positiivset poolt, kuid omaette olles ma tean — mul on vähk, see ei ole palavik, mis paari päevaga mööda läheb,” rääkis Shanteau.

Ujuja teab, et haigus on staadiumis, mis peaks ravile kenasti alluma. Seepärast lõpetas ta ka operatsiooni olümpiajärgsele ajale. Tuge saab Shanteau oma isalt, kellel avastati mullu kopsuvähk. „Isal on kõik hästi, tema oli Pekingis kohal ja hoidis mulle pöialt,” rääkis Shanteau, kelle suurimaks eeskujuks on kaasmaalane, samuti vähi seljatanud rattur Lance Armstrong. Mõne kuu pärast on selge, kui hästi läheb Eric Shanteaul tulevikus.

Foto Delfi

Ühe jalaga Natalie Du Toit kinkis emotsioone

2001. aastal oli andekal LAV-i ujujal Natalie Du Toitil mootorrattaõnnetus. Auto sõitis talle otsa ja neiu vasak jalg sai niivõrd vigastada, et see tuli amputeerida. Kolm kuud hiljem oli napilt Sydney mängudel eemale jäänud Du Toit taas basseinis. Varem kompleksidistantse ujunud neiu spetsialiseerus pikemale maale, sest seal tuli teha vähem jalalööke.

2004. aasta Ateena mängudele ta ei pääsenud, kuid paraolümpialt võitis kuus kuldmedalit.

8. augustil Linnupesas rahvuslippu kandnud Du Toit esines kahe olümpia vahel väga palju kirikutes ja koolides ning rääkis motivatsioonist, eesmärgi püstitamisest ja unistustest. Üks tema enda suurimaid unistusi täitus tänavu maikuus, kui ta kvalifitseerus Pekingi olümpiamängude 10 km ujumisele.

Medalit võtma läinud Du Toit lõpetas 16. kohaga, kaotades võitja Larissa Iltšenkole enam kui minutiga. „Andsin endast parima, ma ei ole küll rahul, kuid nelja aasta pärast püüan uuesti,“ sõnas Du Toit ja keegi ei kahelnud tema sõnades hetkekski.

Eesti Päevaleht

Foto APF

Jalutu jooksja Oscar Pistorius, kes samuti väga Pekingi olümpiale ihkas, sinna kahjuks ei jõudnud — olümpianorm jäi täitmata. Küll aga osales ta paraolümpiamängudel ning võitis kolm kuldmedalit (100 m jooksus, 200 m jooksus ja 400 m jooksus).

Foto APF/Scanpix

Paraolümpiamängudel toimus suur kokkupõrge

Pekingis toimunud paraolümpiamängudel nägi publik hirmsat vaatepilti naiste 5000 meetri ratastoolisõidu finaalis, kus kukkumise tõttu pidi kuus sportlast katkestama.

Kokkupõrkes läks kõige õnnetumalt Rootsi medalilootusel Gunilla Wallengrenil, kes viidi näovigastustega haiglasse, kirjutas ERR Sport.

Olümpiavõitjaks tuli kanadalanna Diane Roy.

ERR Sport

Viljandimaa mees pürgib paraolümpiale

Kümme aastat tagasi vettehüppel saadud trauma tõttu ratastooli sattunud 34-aastane Villu Urban on kolm aastat tõsiselt kettaheitega tegelnud ning seadnud endale eesmärgiks jõuda 2012. aastal Londoni paraolümpiamängudele.

Ratastoolis kettahaide näeb välja nii: abistaja Leo Saavan lükkab sportlase ratastooliga erilisele heiteraamile. Siis paneb ta mehele pahemasse kätte kinda, selle käega hoiab too heiteraami küljes olevast käepidemest. Heitja teisele käele määratakse veidi liimi, sellesse võtab ta ketta. Seejärel kallutab mees end tugevalt paremale ja taha ning saadab ketta lendu.

Urban tõukab ka kuuli ja viskab oda. „Odavise treenib rannet tugevamaks, aga just seda on mul vaja selleks, et

Villu Urban ketast heistmas. Foto Peeter Kummel/Sakala

saavutada kettaheites pikemaid heitekaari,” ütles Villu aasta tagasi ajalehele Sakala antud intervjuus.

Et puudeid on inimestel väga erinevaid ja võistlusklasside palju, tuleb rahvusvahelistel võistlustel osalemiseks läbida klassifitseerimine, kus määratakse kindlaks võistlusklass. Villu Urban te-

gi seda möödunud aastal.

Tema võistlusklassi eelmiste Euroopa meistrivõistluste norm oli kettaheites 13.20. Pekingi olümpiamängudele pääsu B-norm oli 15.90. „Normid on väga kõvad, minu klassis pääseb olümpiale vaid neli-viis sportlast,” selgitas Urban.

Tema isiklik rekord võist-

Eestlased paraolümpial

Eestist osales Pekingi paraolümpial kõigi aegade kõige väiksem koondis — vaid kolm sportlast, kuid medalita ei jäädud.

Eesti ujuja **Kardo Ploomipuu** võitis Pekingis toimuvatel paraolümpiamängudel meeste 100 meetri seliliujumises pronksmedali.

Ploomipuu sai finaalis ajaks 1.03,37. Teda edestasid vaid eelujumises uue maailmarekordi 1.01,15 püstitanud ameeriklane Justin

Zook (finaalis aeg 1.01,29) ja austraallane Michael Anderson (1.01,47).

Meie teine ujuja **Kristo Ringas** sai 100 meetri rinnuliujumises 12. koha, parandades olümpiabasseinis oma rekordit enam kui kahe sekundiga (aeg 1.15.39).

Laskur **Helmut Mänd** lõpetas olümpiaheitluse väga tugevas konkurentsisis 32. kohaga.

Eesti paraolümpiadelegatsiooni kuulusid veel ujumistreenerid Õne Pollisinski, Erik Roots ja laskmistreener Heiti Vahtra.

AITA PETERS*Treener*

Olen rohkem abiventiil: aitan, niipalju kui oskan. Töötasin pikki aastaid kergejõustikutreenerina, aga füüsilise puudega sportlaste treenimise kogemusi mul pole. Villu on püüdlik, erakordselt optimistlik ja elurõõmus spordimees, võtab oma tegemisi tõsiselt. Oleks tervel inimesel selline tahtmine, jõuaks ta väga kaugemale.

lustel on praegu 9.25, treeningutel on ketas lennanud aga ka üle 10 meetri. „Lähitulevikus panustan üldfüüsilisele treeningule, et vähendada vahet maailma tippudega. Esialgu olen neist eelkõige jõu poolest palju nõrgem.”

Urban usub, et 2012. aastal aset leidvate Londoni olümpiamängude eel täidab ta normi kindlasti.

Kettaheite juurde jõudis Villu Urban 2004. aasta suvel, pärast seda, kui tema vend leidis Võhma lähedal kodumuru niites maa seest ketta. „Hakkasin seda ala vaikselt proovima ja tundsin, et soovin sellega põhjalikumalt tegelda,” räägib ta.

Teavet selle kohta, kuidas ketast nõrkade kätega õigesti heita, leidis mees Internetist. Hiljem Euroopas võisteldes on ta jälginud maailma tippude treeninguid ja selle järgi oma harjutamismetoodikat arendanud.

Lisaks kohalikele võistlustele on Villu võistelnud ka välismaal, näiteks Lätis, Taanis ja Tšehhis. Välismaa võistlustel käimist on organiseerinud ja toetanud materiaalselt Eesti Invaspordi Liit, sõidukulusid on aidanud katta ka Viljandi linn.

Ratastooli sattus Villu Urban pärast seda, kui ta 1998. aastal otsustas napsitanuna Suure-Jaani järvepeo ajal vettehüppeid teha. Vesi oli hüppekohas väga madal ning ta murdis kuuenda kaelalüli. Nüüd on spordimees juba mitu aastat täiskarsklane.

Sakala

Juhan Nurme oma raamatut signeerimas.

Foto Eha Leppik

Juhani raamat

AIVE SARJAS

Kui augustikuu lõpus teada sain, et Juhani Nurme raamatu ilmutas, olin pisut üllatunud. Teadsin ju tegelikult küll, et ta on kirjamees — nii ilusad luuletused on tal, aga et lausa paks raamat ilmavalgust nägi — seda poleks oodanud.

Kibelesin kangesti lugema. Ja lugesin ja lugesin ja lugesin. Enne ei pannud käest, kui kaanest kaaneni läbi oli. Põnev, huvitav, haarav, hariv.

Minu tuttavate seas on nii mõnedki inimesed, kes liikumiseks ratastooli kasutavad. Ma pole neid selle abivahendi tõttu kunagi erilisteks pidanud. Ikka tavalised inimesed nagu teisedki. Aga Juhani raamatu lugedes mu silmad justkui avanesid. Mitte, et ma oma sõpru teistsuguse pilguga vaataksin, oh ei! Küll aga tean nüüd, mis tunne neil võib olla. Juhani raamat tõi nad mulle justkui lähemale. Ja Juhani enda ka.

Aitäh Juhan!

Vt ka tagakaant

Ma sooviksin

JUHAN NURME

Ma sooviksin,
et sa asuksid
elama minu silmadesse –
selleks pean sind nägema.

Ma tahaksin,
et sinu puudutus
jääks nagu mälestus minu pihku –
selleks ulata mulle käsi.

Räägi minuga,
et ma ööüksinduses
võiksin keskustelu
sinuga jätkata.

Kui olen näinud sind,
kui olen puudutanud sind,
kui mõtlen sinule,
siis oled sa minu jaoks olemas.

Juhan Nurme
raamatu esikaas

